

 LAVA ^{14.1}
LITERAIR TIJDSCHRIFT

De beste boeken uit de wereldliteratuur

Op volkskrant.nl/perpetua vindt u alle informatie over de Perpetuareeks: de 100 beste boeken van de wereld.

Met Cervantes, Poesjkin, Elsschot, Goethe en vele anderen. Lees, beoordeel, reageer en/of bestel deze spraakmakende serie.

Willen weten.

de Volkskrant

Vormgever & illustrator M/V

Lava blijft in beweging. We zijn nu als eerste literair tijdschrift integraal mobiel te lezen. Steeds meer auteurs van korte verhalen weten ons - initiatiefnemer van de Brandende Pen - te vinden. We bieden auteurs een sterk groeiend podium van lezers, onder wie de belangrijkste redacteuren en literaire uitgevers van Nederland. Ook adverteerders hebben ontdekt dat we een toenemend bereik hebben onder liefhebbers van literatuur. Zowel online als in print.

We doen dit onafhankelijk. Zonder dikke portemonnee. Zonder winst oogmerk. Alles voor de kostprijs. We geven uit omdat we het leuk vinden. Omdat we goede literatuur - vooral korte verhalen - op een voetstuk willen plaatsen. Met ons leger van vrijwilligers willen we het beste tijdschrift met korte verhalen maken. De redactie deelt dat enthousiasme graag. En dus bieden we vormgevers en illustratoren een podium. Ook jullie kunnen meedoen om ons groeiende blad een eigen gezicht te geven. Om te innoveren.

Als vormgever van Lava ben je niet alleen verantwoordelijk voor de vormgeving en opmaak van het tijdschrift, je onderhoudt tijdens de productiegang ook contact met de bureauredactie en zorgt voor het contact en de communicatie met de drukker. Affiniteit met het korte verhaal is een pré, ervaring met vormgeven een must.

Als illustrator heb je de vrije hand, mits je kwaliteit in huis hebt. Vanwege onze uitgangpunten hebben we een speciale voorkeur voor aanstormend talent.

In vuur en vlam? Mail ons op redactie@lavaliterair.nl. Ik kijk ernaar uit je te spreken. Als dit verhaal je prikkelt, ben je vast uit het goede hout gesneden.

Xavier van Leeuwe
Hoofdredacteur

De Toscaan

Adri van Beelen

Aan het huis met de afbeelding van een wilde orchidee op de muur viel niet veel te zien, behalve dat het op instorten stond. Een buurman had al eens geprobeerd de muren te stutten met grote dikke palen, maar het pand bleef puffen en kraken onder zijn ouderdom en zou weldra bezwijken. De bezitter, een trotse Toscaan met een grote donkere snor, wilde er met zijn vrouw en kinderen nog éénmaal het jaarfeest vieren. Voordat het definitief zou instorten.

's Middags had hij de auto voorbereid en was hij al naar binnen gegaan om de situatie ter plekke te beoordelen. De buurman was druk gesticulerend achter hem aan gelopen en probeerde het uit zijn hoofd te praten. Maar de Toscaan hield voet bij stuk. Terwijl enkele planken al naar beneden vielen, sprak hij de belofte uit hier de volgende dag het jaarfeest te vieren, al zou dit het laatste zijn wat hij op aarde deed. De buurman hield hem voor dat het een misdaad zou zijn om zijn vrouw en kinderen aan het instortingsgevaar bloot te stellen en dreigde de politie te waarschuwen, maar de Toscaan was daar niet gevoelig voor. Met een groot gebaar schoof hij de buurman als het ware terzijde en stapte gedecideerd door de voordeur naar buiten. Daar draaide hij zich om en keek omhoog naar de gevel.

'Al is dit het laatste wat ik doe, morgen kom ik terug.'

Toen hij de volgende dag terugkeerde, had hij inderdaad zijn hele gezin meegenomen. Vier kinderen buitelden uit de oude auto en gingen op de stenen zitten die her en der rond het huis verspreid lagen, hun knietjes bij elkaar en er met de elleboog op leunend, wachtend op wat komen zou. De vrouw, een forse matrone, propte zich door het portier naar buiten, een grote mand proviand met zich mee torsend. De Toscaan was al naar binnen gelopen en terwijl de vrouw hem volgde, kon men het huis in zijn voegen horen kraken.

De kinderen hadden een spel hervat dat ze thuis node hadden gestaakt: elkaar met zand bekogelen. Luid joelend renden ze nu om elkaar heen en wierpen volle ladingen zand in elkaars ogen en over elkaars hardos. Totdat de Toscaan naar buiten kwam en met een forse schreeuw een abrupt einde aan de activiteit maakte. Vanuit het huis zelf hoorde men de dikke vrouw glazen, borden en bestek uitstallen. Vanuit een speakerkje van een oude transistorradio klonk het geluid van een lied. Spoedig daarna kwam ze naar buiten met een slinger van vlaggetjes in haar hand. Ze gebaarde met het hoofd in de richting van haar oudste zoon, een schriel ventje van hooguit twaalf jaar, om haar te helpen met het ophangen van de slinger.

Inmiddels waren enkele buurmannen naar het huis geko-

men en zij stonden nu bezorgd kijkend en gebarend aan de rand van de weg. Een van hen liep naar de Toscaan toe en probeerde hem om te praten. Maar de trotse man liep geagiteerd in de richting van het huis en beval de kinderen naar binnen te gaan. De vrouw, die op een oude stoel stond om de slinger aan een haak in de pui te bevestigen, keek vol waterrees naar beneden, met angstige ogen als dreigde ze diep in de oceaan weg te zinken. Ze had de stoel onder haar gewicht horen kraken en dat was voldoende om haar angstige inborst te voeden. Voorzichtig bukte ze, greep de leuning stevig vast, en daalde in slow motion af naar de aarde. Zodra ze met beide voeten op de stoffige bodem stond, liepen de buurmannen op haar af.

'Mevrouw Tamaldi,' begon de grootste van hen, 'denk toch eens aan uw kinderen. Het is levensgevaarlijk om nu in het huis te zijn. Het dreigt al maanden in te storten en nu gaat u er met uw gezin het jaarfeest vieren. Dat kan uw einde betekenen! We hebben het uw man ook al duidelijk proberen te maken, maar hij wil niet luisteren. Hij is te trots om te luisteren. Mogen wij u bidden, tracht uw man tot zinnen te brengen en zet het feest uit uw hoofd. Haal hen eruit voordat het te laat is!'

De man zweeg. De vrouw stond roerloos in het trillende zomerzonlicht, met vochtige ogen en zweetdruppels op haar voorhoofd. Rustig haalde ze een roodgeblokte zakdoek onder haar rok vandaan en veegde daarmee langs haar mond. Ze keek de buurman weer aan en perste haar lippen tot een dun streepje, daarmee uitdrukkelijk dat ze er ook niets aan kon doen. Zo was de Toscaan nou eenmaal en zij stond machteloos. Ze meende slechts te moeten gehoorzamen en niet verder na te denken.

Zwijgend haalde ze haar schouders op en keek dof voor zich uit. Daarna richtte ze haar blik op de slinger met de vlaggetjes en constateerde dat deze goed bevestigd was. De buurman-

nen stonden nog enkele minuten besluiteloos naast haar, maar toen ze zich langzaam had omgedraaid en het huis binnenwaggelde, maakten ze zich uit de voeten. Af en toe keek er een om, met een bezorgde blik.

Zo vierde het Toscaanse gezin het jaarfeest. En het is allemaal goed gegaan. Ze aten, dronken en dansten. De Toscaan zag het aan en lachte tevreden. Zelfs toen er stof naar beneden dwarrelde en er een steen uit de muur aan de zuidzijde van het pand losschoot. Zelfs toen één van de stutten wegschoof en een gedeelte van de vloer boven de woonkamer naar beneden zakte en trillend scheef bleef hangen, aaide hij met kalme hand over het hoofd van zijn oudste dochter.

Pas aan het eind van de middag stapte het gezin moe en vol daan het huis uit. De kinderen verdrongen zich op de achterbank van de auto en de vrouw stapte voorin en zette de mand op haar schoot. Langzaam tufte de auto uit het zicht van de bezorgde buurman die schuw en misselijk van angst door de gordijnen van zijn raam had gegluurd. Maar er was niets gebeurd en er zou ook vandaag niets gebeuren.

Pas twee dagen later stortte het huis in. De buurman zat juist op zijn veranda de krant te lezen toen het met donderend geraas de geest gaf. Opgelucht haalde hij adem. Toen hij even later ging kijken en tussen het nog steeds dwarrelende stof zich bukte en een stuk steen oprapte, had hij de afbeelding van de wilde orchidee in zijn hand. Ter plekke besloot hij deze aan de Toscaan te schenken, die het dezelfde avond zwijgend aanvaardde.

Het meisje op de brug

Rudi Penne

Ze viel me onmiddellijk op toen ik de brug op wandelde. Misschien trok ze mijn aandacht omdat ze zo mager was. Een gejaagde penseeltrek van de krankzinnige Van Gogh in de ijle lucht. Ze had me ook opgemerkt. Ze keek betrapt. Ik bedacht dat ze op Vanessa Paradis leek, hetzelfde asymmetrische mondje. Maar natuurlijk was ze me opgevallen omdat ze stond te balanceren op de leuning van de brug. Onder haar de autoweg naar de zon, de stapvoetse volksverhuizing van Parijs naar het zuiden. Zonder aarzelen ging ik naar haar toe. Met haar verkreukte glimlach maakte ze snippers van de theorie dat vrouwelijke schoonheid door wiskundige symmetrie bepaald wordt.

Ik vroeg of ze mijn model wilde zijn. Haar breekbaarheid verdween als een fles in een bolle glascontainer. In de plaats kwamen honende ogen en misprijzende lippen:

‘Hoe goedkoop. Zeg me niet dat je op deze manier al ooit iemand versierd hebt. Zo beschikbaar kunnen vrouwen toch niet zijn! Waarschijnlijk is de kwaliteit van je camera navenant.’

Bij deze laatste opmerking wees ze naar mijn Samsonite-koffertje. Ik zag de barstjes in haar donkerpaarse nagellak. Opnieuw werd ik betoverd door een afwijking van de perfectie. Om mijn opwindning te verbergen, sloot ik eventjes mijn ogen. Daarna opende ik zwiingend mijn koffertje en haalde mijn lievelingsmes tevoorschijn. Ik stak het in de lucht om het haar te tonen. Op dat moment boorde een zilveren zonnestraal door de wolken, weerkaatste op het opgeblonken lemmet. Even was ik het vrijheidsbeeld. Haar blik twijfelde tussen angst en nieuwsgierigheid.

‘Ik ben geen fotograaf,’ zei ik, ‘ik werp messen.’

Ze bleef me vragend aankijken. Dus ik herhaalde: ‘Ik werp messen. Af en toe reis ik mee met een circus.’

Ze stond nog steeds op de leuning van de brug, maar had zich ondertussen omgedraaid, de rug naar het vakantieverkeer.

‘Oké, lieve jongen, jij bent dus een messenwerper. Maar waarom heb je dan een model nodig... je bedoelt toch niet...?’

Ik zag dat ze het begreep, dus ik hoefde enkel maar te knik-

ken. Ik reikte haar mijn hand en hielp haar van de leuning. Zonder haar hand los te laten en zonder nog iets te zeggen, leidde ik haar naar mijn oefenterrein. Een oude, houten treinwagon op een stuk verwaarloosde spoorweg. Ze verbrak de stilte:

‘Waarom heb je mij gekozen?’

‘Iemand die op het punt staat om van een brug te springen, heeft het juiste profiel.’

En lachend voegde ik eraan toe: ‘Zulke mensen doen niet moeilijk over een gemiste worp. Ga met je rug tegen de wagon staan.’

Ze deed wat ik haar gevraagd had. Vanaf toen waren woorden overbodig. Ik had drie van mijn lichtste messen gekozen, ze staken klaar achter mijn broeksgordel. We keken elkaar in de ogen, de afstand tussen ons de conventionele dertien meter. Ik zag hoe de ademhaling haar tepels bijna door haar truitje duwde. Ik voelde me ongelooflijk opgewonden. De chemie vlak voor de worp, ik zou het voor geen geld van de wereld nog willen missen. Ik wierp mijn mes. Even sloot ze haar ogen, maar opende ze onmiddellijk nadat het mes zich op dertig centimeter van haar hoofdje in de wagonwand geboord had. Opnieuw keken we elkaar aan. Maar nu durfde ik wedden dat ik haar zweet kon ruiken, op dertien meter afstand. Dat ik haar hart kon horen kloppen. Dat haar tepels effectief doorheen het textiel gesprongen waren. Zo kijkt een vrouw na het bedrijven van de liefde. Correctie: zo zou een vrouw moeten kijken.

Mijn tweede mes miste haar op twintig centimeter. Ditmaal hield ze haar ogen open. Een diepe kreun ontsnapte haar op het moment van de mesinslag. Ik voelde het bloed kloppen tot in de verste uiteinden van mijn lijf. Nu sloot ik zelf mijn ogen. Als een zenboogschutter concentreerde ik me op mijn doel, het meisje op de brug. Of beter gezegd, de aura van kwetsbaarheid die haar omgaf, haar bijna-doodcharisma.

Blind wierp ik het derde mes. Ik hoorde de plof van metaal in hout, daarna het kortademige gehijg van het meisje. Het mes had haar haren gestreeld maar haar huid niet geschonden. Zwiingend trok ik mijn messen uit het hout. Ze bewoog geen vin. We ontweken elkaars blik, de naakte schaamte van vreemdelingen na een onenightstand.

‘Volgende week, zelfde dag zelfde uur zelfde plaats?’ vroeg ik haar.

Zuchtend knikte ze.

(variatie op het thema van La fille sur le pont, een film van Patrice Leconte)

Uitgeverij Nieuw Amsterdam en de VPRO presenteren

DUIZEND WOORDEN PRIJS

BREEK DOOR MET JOUW KORTE VERHAAL

Iedereen kan meedoen: stuur ons voor 1 november je verhaal van maximaal 1000 woorden en maak kans op **duizend euro, een jaar lang alle boeken** van

uitgeverij Nieuw Amsterdam en **een workshop** van twee gerenommeerde auteurs. De winnaar wordt gekozen door een jury bestaande uit o.a.

Christine Otten, Rascha Peper en Thomas Verbogt en wordt gehuldigd

tijdens de eerste Avond van het korte verhaal.

Inspiratie voor deze wedstrijd doe je op met de bundel

De beste verhalen van Duizend Woorden.

Nu verkrijgbaar

€ 9,95

ISBN 978 90 468 0366 0

www.duizendwoorden.nl

Duizend Woorden is een initiatief van uitgeverij Nieuw Amsterdam, VPRO en NRC Handelsblad.

Mest

Sanne Parleviet

Op een ochtend ligt het er. Nog week van de warmte van de kont van de knol waar het in ovaalvormige keutels uitgerold is, ligt het als een berg smeltende eieren van massief chocola te dampen in de opkomende lentezon. Paardenmest. De geur verspreidt zich over de volkstuintjes als laaghangende mistflarden over het rimpelloze water van een koud bergmeer en blijft op hoofdhoogte hangen. Maria knijpt haar neusvleugels bij elkaar en steekt haar gezicht naar voren alsof ze de lucht met de spitse punt open klieft, om haar magere lijf – dat eruitziet alsof het daadwerkelijk door graten in plaats van door botten bijeen wordt gehouden – erdoor te wurmen. Ze is dertig en heeft er genoeg van dat ze niks kan laten groeien. In haar linkerhand houdt ze met gestrekte arm een groen emmertje achter zich, zodat de walm van rottend fruit en vochtige schimmelboterhammen de strontgeur met terugwerkende kracht penetreert, als de sliert rook uit een laag overvliegende straaljager de staalblauwe lucht op een hete dag hartje zomer. Haar rechterhand wrijft met regelmaat het rode haar opzij, dat bij elke stap die ze zet voor haar ogen glijdt, als het zwaar fluwelen doek in een klassiek theater dat zijn speelster het zicht op weer een lege zaal wil besparen. Zelfs de hevige regen van de afgelopen nacht heeft de zaden niet kunnen verleiden te ontkiemen. Zwart als het gat van een getrokken kies ligt haar lapje grond tussen het sappige groen van de buurtuintjes.

Zodra Maria met rechts het plastic, dat de composthoop

bedekt, heeft opengevouwen, voorziet ze met haar nog altijd gestrekte linkerarm de bruut blootgelegde paniekerige pissebedden, kevers, miljoenpoten en minislakjes van een verse laag afval. Bij het dichtvouwen van het plastic zorgt ze ervoor dat er een kiertje openblijft. Ook ongedierte heeft zuurstof nodig en Maria is de kwaadste niet. Ze heeft nooit geloofd in het menselijk patent op een ziel en het lijkt haar niet meer dan rechtvaardig dat, als zij af en toe een adempauze krijgt van de ellende die er vanuit de wereld over haar uit wordt gestort, zij, die ook maar toevallig aan de top van de voedselketen terecht is gekomen, de plicht heeft om voor het ongewervelde volkje met de ondankbare taak haar puin op te ruimen hetzelfde te doen. Al is het maar om repercussies te voorkomen. Maria gelooft nergens in, maar ze neemt graag het zekere voor het onzekere.

Terwijl ze het kraantje van de ton naast de composthoop opendraait en het emmertje met het regenwater van de afgelopen nacht een beetje schoonspoelt, houdt ze vanuit haar ooghoeken de houten poort die toegang tot de tuintjes geeft in de gaten. Om iets vóór negenen ziet ze de klink omhooggaan en beginnen haar tuingenoten een voor een het complex binnen te druppelen. Op wat beleefde groeters na zeggen de meeste mensen niets. Schijnbaar stoïcijns voor wat zich in de rest van het complex afspeelt, slossen ze via het smalle pad rechtstreeks naar hun eigen stukje grond. Onderweg schieten hun ogen echter, de lome zondagslichamen ten spijt, energiek

van links naar rechts en weer naar links. Gewassen vergelijken. Scheuten speuren, kleuren keuren. De verse mest wordt vooralsnog volledig genegeerd.

Maria's buurvrouw blijft aan de voet van haar tuin even staan om haar handen in elkaar te slaan bij het zien van het frisse groen van haar opgeschoten sla en Maria verdenkt haar van het onderdrukken van een triomfantelijke blik. Gehurkt inspecteert ze haar eigen kale grond. Bewegingloos als spikkels op een marmeren keukenblad liggen de zaadjes op de aarde. De vogels hebben blijkbaar geen belangstelling, er wil zelfs geen onkruid groeien. Met haar kin op haar knieën luistert ze naar de buurvrouw die gretig de vruchten van de vochtigheid plukt. De bladen van de radijsjes die getrokken worden, ritselen. Voor de vorm peurt Maria met haar wijsvinger een paar gaatjes in de grond. De worm die tevoorschijn komt, trekt ze bij zijn kop uit de aarde.

De buurvrouw haalt een doos slakkenkorrels tevoorschijn en trakteert haar grond op handenvolle, chemisch groene staafjes. Ze doen Maria denken aan de buisjes die vroeger in haar oren zaten, omdat ze als kind zo vaak oorontsteking had gehad. Jaren later waren die er beurtelings weer uitgekomen. De laatste had ze gevonden op het kussen van haar eerste vriendje, op een doordeweekse schooldag in een tussenuur. Vijftien jaar was ze en net ontmaagd. Het had gevoeld alsof hij haar ingewanden op een hoop gestoten had, omdat er anders binnen geen plaats voor hem was geweest. Het uitgevallen buisje had ze beschouwd als een bewijs. Maria wrijft over haar buik. De buurvrouw knikt haar bemoedigend toe. Dat het na de regen van vannacht wel niet lang meer zal duren voor ook Maria aan de korrels zal moeten geloven. En of zij soms méér weet van die mest?

Maria komt overeind. Er hebben zich wat mensen om de mesthoop heen geschaard. De man van het stuk grond meteen links naast de poort bukt zich en snuift.

‘Paardenmest,’ zegt de buurvrouw. ‘Daar hoef je je neus niet voor in de stront te douwen.’

Maria heeft als kind jarenlang paardgereden. Kruiwagens paardenpoep zijn er door haar handen gegaan als ze na het rijden de stallen uitmestte, Bliksem, Donder of Beauty met vochtige ogen vastgebonden aan de spijlen van de box. Hoe koeienstront eruitziet, weet Maria niet. Ze kent de geur alleen van in de auto, van de zondagen waarop ze met haar moeder naar opa en oma ging. En van opa en oma naar pake en beppe. Oude mensen ruiken ook een beetje naar poep. Misschien vindt de man van het stuk grond meteen links naast de poort dat ook.

‘Van de nieuwe waarschijnlijk,’ zegt hij als Maria en haar buurvrouw zich bij het groepje voegen. Hij vangt haar blik. Onder een teruggetrokken haarlijn liggen zwarte wenkbrauwen als dikgedrukte gedachtestreepjes over de lijnen in zijn huid en Maria vraagt zich af hoe oud hij is.

‘Wondermiddel, paardenstront,’ mompelt een man in een groene overall naast haar. ‘Daar kunnen we wel wat emmertjes van gebruiken, ja.’ Hij ziet er Turks uit, maar houdt als een onmiskenbare Groninger gierig de laatste lettergrepen van zijn woorden voor zichzelf.

Maria kijkt het groepje rond. Ze is duidelijk de jongste hier. Twee vrouwen van een jaar of vijftig staan met driekwart spijkerbroeken hoog over hun platte achterwerken gehesen op het gekleurd soort kaplaarzen, dat bij jongeren weer in is en door hippe meisjes van Maria's leeftijd onder korte rokjes wordt gedragen, stevig verankerd in de vochtige klei te roken. Een rechte vrouw met een zware, grijze vlecht op haar rug, een verweerd gezicht en haar onder haar oksels duikt demonstratief onder de rook door en gaat uit de wind aan de andere kant van de mesthoop staan. Maria herkent ook haar buurvrouw van de linkerkant, die overspannen is en haar tuin

angstaanjagend strak op orde houdt, de 65-plussers van de tuinhuisjes, waar hun vrouw ze op doordeweekse dagen om elf uur koffie komt serveren en twee stelletjes met jonge kinderen, die hoofdzakelijk aardbeien en courgettes verbouwen, theateraal groente en fruit voor beginners dat onder een minimale hoeveelheid zon gewillig opzwellt en gemakkelijk te plukken is.

De berg mest ligt aan de voet van een stuk grond begroeid met onkruid dat gestaag richting de aangrenzende volkstuintjes oprukt. Tussen de hoge, wilde grassen en brandnetels op bedjes van paardensla zijn nog de resten van het groentetuintje van de vorige eigenaar te zien. Het ligt er net zo bij als dat van Maria een paar weken geleden en haar vingers jeuken om de grijsbruine klei die zich onder het groen verschuilt, bloot te leggen. Het heeft iets rustgevends, zoals de klei hier zwaar op de aardbol ligt, weerbarstige bescherming van oude aardlagen. Holoceen, pleistoceen, perm. Maria kent ze nog van aardrijkskunde, de namen deden haar altijd denken aan maandverbandmerken. Urenlang had ze moeten spitten voor het zijn weerbarstigheid had prijsgegeven, maar daarna had ze de brokken klei met blote handen kunnen verkruimelen. Ze was door het midden van haar grond geschreden. In haar linkerhand had ze een bord met zaad gehad, met rechts nam ze daar kleine handjes van, strooide het zwaaiend uit over de klei.

Zo hoorde het, dat had ze in een film gezien. Een boer met vijf zoons op een uitgestrekt stuk land. Zes platte, rieten manden die tussen zes paar klompen en zes petten op zes mannenheupen rustten. Zes armen die zich ritmisch bogen en strekten, bogen en strekten. Waaiers zaad over het land. Moeder de vrouw had van een afstand toegekeken. Het was een oude film geweest.

‘tis illegaal,’ zegt de man van het stuk grond meteen links naast de poort.

‘De man?’

‘Nee de mest.’

Maria staat op en loopt om de hoop heen. De ene helft ligt in de tuin, de andere op het gemeenschappelijke pad.

‘Hij zal het wel snel gaan gebruiken,’ zegt ze.

Maar de man schudt zijn hoofd. De wenkbrauwen dalen en er valt een schaduw over zijn ogen.

‘Ik geef hem een dag.’

Die avond slaat Maria de nachtfilm over. Met een lamp op haar voorhoofd loopt ze als een verdwaalde mijnwerker door de steegjes tussen de huizen terug naar het complex, schop in haar ene, bezem in haar andere hand. Het is fris. Bij de huizen is de lucht nog zacht, hier en daar ruikt het ‘stalig’ naar verwarming. Op het pad langs de sloot schiet de kou in haar neus. Tranen in haar ogen. Maria heeft gevoelige neusgaten.

‘Stimuleert de hersenen,’ mompelt ze zacht voor zich uit. Dat had haar vader een keer gezegd bij het schaatsen, toen ze met bevroren wangen van het huilen had geroepen dat de wind haar neus als tunnel gebruikte, de winter in haar hoofd probeerde te kruipen. Hij had gelachen en haar een beker erwtensoep gegeven. Boven de dampende drab waren de tranen op haar wangen weer gaan stromen. Daarna had ze een medaille gekregen. Het jaar daarop was de winter in zijn hoofd gekropen. Hij kreeg een herseninfarct tijdens dezelfde tocht en was in het ziekenhuis gestorven.

Maria opent de poort. Een vage poeplucht komt haar tegemoet. Het licht uit haar lamp valt op een rijtje recht gezaaide maïsplantjes, maar buiten de bundel ziet ze niets. Ze knipt de koplamp uit. Even is alles zwart. Dan, alsof het duister ernaartoe getrokken wordt, doemen steeds duidelijker de silhouetten van de gewassen uit het donker op. Maria schrikt van de klik als de poort in het slot valt. Ze doet de koplamp weer aan. De mest ligt nog steeds half op het gemeenschap-

pelijke pad. Met het geluid van een zucht glijdt het blad van de schop erdoorheen.

Een half uur later veegt Maria de resten bijeen. De berg is hoger nu, een klif aan de kant van het pad. Ze kijkt op haar horloge. Als ze zou doorlopen, zou ze het einde van de film nog kunnen zien. Voor de laatste keer beweegt ze de lamp op haar hoofd langs de randen van de hoop. Een scherpe hoek markeert de grens tussen de grond en het gemeenschappelijke pad. Geen keuteltje ligt nog aan de verkeerde kant. Ze aait de steel van de schop. Dan loopt ze zo langzaam als ze kan naar huis.

De dagen daarna gaat Maria op ongewone tijden naar de tuin. Maandag en dinsdag meteen na haar werk, woensdag 's ochtends heel vroeg. Op donderdag claimt ze een onverwachte lunchafspraak. Haar klant wil de offerte bespreken.

‘Een mannetjesputter dus dat zal wel even duren.’

Maar ook op vrijdag ligt de mesthoop er nog onaangeroerd bij. Ze drentelt door haar eigen tuin, neemt niet de moeite om te bukken en het zielloze zaad van dichtbij te bekijken.

Zaterdag brengt ze bij haar moeder door. Ze spelen scrabble en kijken televisie. Op zaterdagavond moet Maria langs de benzinepomp om tampons te halen. Aan kruisjes in haar agenda doet ze niet. Wel aan lijstjes. Wanneer ze haar huis bij thuiskomst precies zo aantreft als ze het heeft achtergelaten, schrijft ze dat onder aan het lijstje ‘Voordelen van alleen wonen’ in haar dagboek. En om die aanvulling te vieren laat ze 's avonds in bed een zachte scheet en steekt haar neus onder de dekens om eraan te kunnen ruiken.

Weer zondag. Nog vóór de vogels met hun gezang de zon hebben begroet, staat Maria voor de poort van het complex. Sleutel in het slot, omdraaien, klink naar beneden. Ze doet haar ogen dicht. Ze wacht, zoals ze vroeger op verjaardagen

in de gang wachtte tot haar ouders haar zingend lieten weten dat ze binnen mocht komen. Dan duwt ze de poort open, haar vader legt zijn hand over haar ogen, zijn geur daalt van haar hoofd in haar neus. Maria ademt in om hem bij zich te houden en doet haar ogen weer open. De berg is weg. De mest ligt uitgespreid over het stuk grond van de nieuwe, dat nu net zo kaal en donker als het hare afsteekt tegen de groene tuintjes in de rest van het complex. Erachter ziet Maria vogels op haar eigen lapje grond. Een merel meldt belachelijk vrolijk dat het morgen is. Ze zal een net over haar zaden moeten spannen.

De purperen citroen

Murat Isik

Na de dood van mijn opa was ze hertrouwd, wat in het Turkije van die tijd ondenkbaar was. Ze was toen vijfenvijftig jaar. Het tekende haar grenzeloze rebellie waarvan met de tijd een aanzienlijk deel op mijn vader is overgegaan maar nog geen vleugje ervan mij ooit heeft bereikt.

Vroeger vertelde mijn vader veel over haar, over de tijd waarin zijn moeder niet alleen regelmatig in het openbaar haar oudere broers genadeloos de mond snoerde, maar ook de dorpoudsten, *de onaantastbaren*, daar waar nodig verbouwereerd achterliet. Vrouwen zijn geen straatvechters, maar ondanks haar geringe lengte was zij er onmiskenbaar een. Ze bezat een stem als een orkaan en vlammende ogen, waar de vrouwen van het dorp in Varto, in het uiterste oosten van Turkije waar zij de helft van haar leven heeft gewoond, onmogelijk tegen bestand waren. Als mijn vader als kind ondeugend was geweest, schroomde ze niet hem met de vlakke hand hardhandig te tuchtigen tot hij zijn stommiteiten luidkeels vervloekte en haar eindeloos om vergiffenis smeekte. Ze stond hierin in schril contrast met mijn opa, de

verhalenverteller met de rode baard en groene ogen, die zijn leven lang nimmer een hand naar mijn vader heeft opgeheven of zijn stem ook maar heeft verheven.

De woeste verhalen die ik over mijn oma had gehoord, hadden mijn enthousiasme haar in de zomer van 1991 voor het eerst te ontmoeten niet aangewakkerd. Ze was voor de tweede keer weduwe geworden en woonde inmiddels alleen in het kleine huis met de enorme tuin in Izmir, waar ik mijn eerste drie levensjaren heb doorgebracht voordat we Izmir noodgedwongen verlieten voor een andere havenstad: het koude Hamburg.

Ze was al erg oud. Zo oud dat ze de jaren niet meer kon tellen. Ik was pas dertien toen we na een drie dagen durende autoreis, die ons dwars door Europa voerde, midden in de nacht de krakende tuindeur openden die ons langs donkere begroeiing naar het huisje leidde waar zij vechtend tegen de slaap op ons wachtte.

Mijn vader keek zijn moeder voor het eerst na twaalf jaar in de ogen. Ze begon meteen te huilen alsof ze de tranen geduld

dig had opgespaard tot dit moment van de hereniging, de dappere vrouw die eens door iedereen werd gevreesd maar nu door de tijd was ingehaald en gezeten op een houten stoeltje een kwetsbaarheid toonde die ik op dat moment niet bij haar vond passen. Nadat ze opgekrabbeld was, duwde ze haar gezicht in de buik van mijn vader. Ze snikte zachtjes terwijl mijn vader haar over haar hoofd aaide en zijn emoties in bedwang probeerde te houden. Mijn moeder, zus en ik stonden ongemakkelijk in de deuropening.

Toen mijn koffertje, dat ik moeizaam naar binnen had gesleept en nog niet had neergelegd, uit mijn handen glipte en op de grond viel, keek ze naar me op. Ze duwde mijn vader voorzichtig aan de kant en hief haar handen ten hemel en riep mijn naam meerdere malen achter elkaar uit zoals ik mijn naam nog nooit uitgesproken had horen worden. De moeder van mijn vader omhelsde me zo innig dat ik haar zachte vlees, dat in de broeierige nacht opmerkelijk koel aanvoelde, goed kon voelen en kennis kon maken met de geur van haar oude lichaam dat intens naar citroen geurde.

Later werd het me duidelijk waarom ze zo rook. Ze dompelde haar handen dagelijks in verse citroensap en smeerde het uit over haar armen, hals en wangen. Ze hield van de friszure smaak van de citroen, maar nog meer hield ze van de geur die het sap ervan op haar huid achterliet als het eenmaal was opgedroogd. Het was haar ijdelheid die maakte dat ze altijd lekker wilde ruiken.

Ze hield me stevig vast en zei: 'Ik heb iedere avond voor je welzijn gebeden, lief kleinkind. Ik heb gebeden voor je komst. Dag in dag uit. Mijn gebeden zijn eindelijk verhoord.' Zo klonk haar stem dus: warm en helder en niet stormachtig, zoals de overlevering me jarenlang wilde doen geloven.

Hoewel het drie uur in de ochtend was, wilde ze wat van het lamsvlees en rijst voor ons opwarmen die ze eerder op de dag voor ons had bereid. Maar na een kopje bittere thee in minus-

cule glaasjes, zakten we even later langzaam weg in een diepe slaap.

De dagen erop hielp ik mijn oma vaak in de tuin, waar een melange van de geurige bloesems, natte aarde en mest uit de verte mijn neusvleugels deed duizelen. Zo nu en dan, bij een gunstige windvlaag, stak de citroengeur van mijn oma trots boven alle geuren uit. Haar geur was heel snel vertrouwd.

Ze genoot ervan mij over vroeger te vertellen terwijl ze mijn hand vasthield en erover wreef. Wanneer ze haar hoofddoek afdeed, zag ik dat haar haar nog zo zwart als kool was, op enkele grijze vegen na. Als ze lachte, leek ze op het kleine meisje dat enkele melktanden miste, dat ze ooit in Varto geweest moet zijn.

In haar tuin, die langs een stenen trapje vanaf de achterkant van het huis bereikt kon worden en steil op de straat uitkeek, groeiden bloemen in betoverende kleuren die ik nooit eerder had gezien. Rijpe vruchten konden elk moment een korte val richting de zwarte grond maken om met een doffe klap neer te komen.

Ze was trots op de vijgenboom, met de blauwpaarse vijgen, en de granaatappelboom die haar beide jaarlijks kilo's vruchten schonken in dank voor het dagelijks lessen van hun eeuwige dorst, veroorzaakt door de genadeloze Izmirzon die de tuinen van de burens moeiteloos in toendravlaktes veranderde.

Het trotst was ze echter op haar metershoge citroenboom die centraal in de tuin op een zonovergoten plek groeide en in het voorjaar in volle bloei stond. De boom zorgde voor een eindeloze productie van de zuurste citroenen, die ik tot op de dag van vandaag heb geproefd en onmiskenbaar deel uitmaakten van haar schoonheidsgeheim.

Op latere leeftijd had ze leren lezen en schrijven bij een buurtcursus. Ze las me voor uit de krant terwijl we onder de citroenboom zaten. Het ging traag, maar ze kon eindelijk de

letters ontcijferen die zolang een raadsel voor haar waren geweest. Ze glom van trots in de schaduw van de citroenboom.

Ze maakte heerlijke linzensoep volgens eigen recept waar mysterieuze kruiden een vast ingrediënt van vormden. Ik moest van haar altijd veel citroen in de linzensoep doen, waarna ze in stilte keek hoe ik de soep, zwetend van de warmte, opat.

‘Waarom breng je de kinderen niet naar zee?’ vroeg ze mijn vader een keer in de vakantie. Ze gunde ons een verkwikkende duik in het azuurblauwe water. Op het strand liet ze mijn vader mij tot aan mijn hoofd ingraven in het hete zand wegens de heilzame werking die het zou hebben. Ze zat naast me en gooide zo nu en dan een kluitje zand op mijn ingegraven buik en klopte er een paar keer stevig op.

Aan het eind van die vakantie gaf ze me roodgekleurde sokken cadeau die ze zelf had gebreid van stevig wol. Ik durfde het haar toen niet te zeggen, maar ik hield niet van rood en ik wist meteen dat ik de sokken nooit zou dragen. Ik voelde me erg bezwaard. Veel liever had ik sokken gekregen in de kleur die op het Perzische tapijt in haar woonkamer overheerste. Het was een waanzinnig purper dat met fijne penseelstreken van een meesterschilder leek te zijn aangebracht. Ik was volledig in de ban van de purperen kleur en staarde vaak gedachteloos naar het tapijt dat waarschijnlijk ooit in Isfahan geduldig met de hand was geweven door een oude Pers, die geboren was in het atelier waar hij de rest van zijn leven in groot geluk zou slijten. Ik bedankte haar en zei niet dat de kleur me tegenstond.

Acht jaar geleden is ze overleden in het ziekenhuis waar ik tweeëntwintig jaar daarvoor ben geboren. Ik kon tot mijn ontzetting niet bij haar begrafenis zijn.

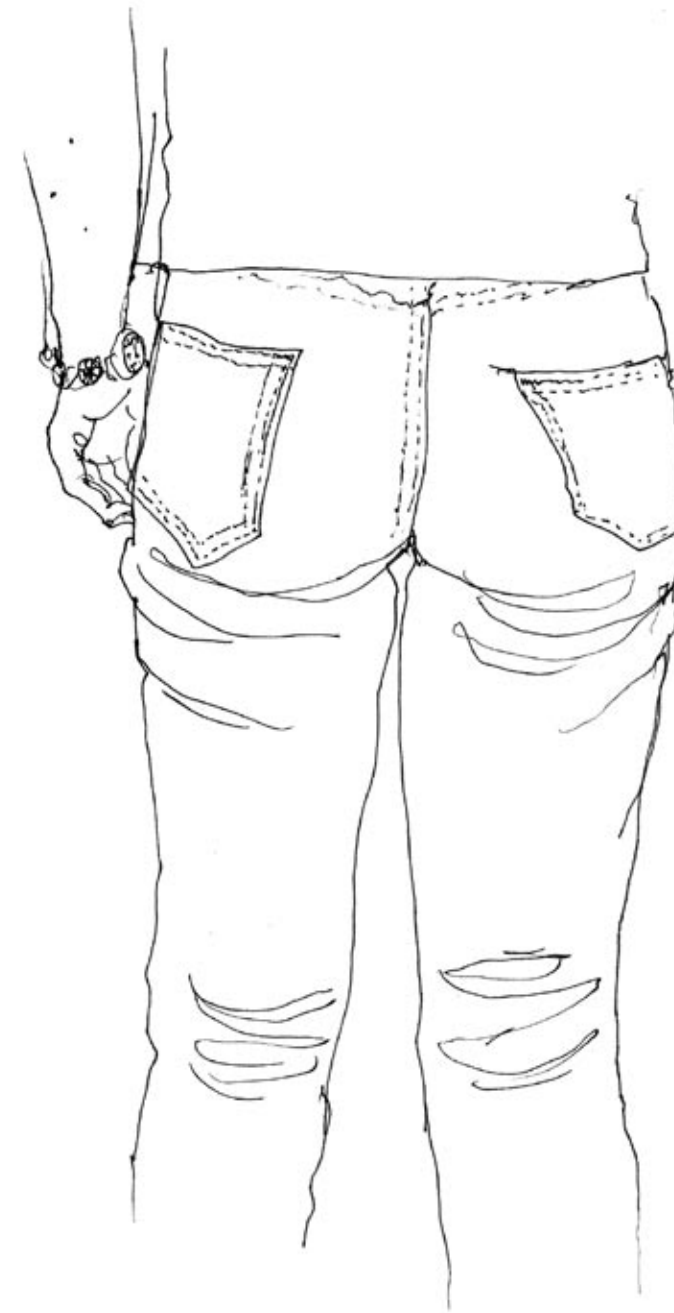
Bij het opruimen van haar huisje vond mijn vader een klein

pakketje waarop in kinderhandschrift met een dikke stift mijn naam was geschreven: MURAT.

Zonder het te openen, had hij het pakketje bij terugkomst in Nederland aan mij gegeven. Ik scheurde het voorzichtig open, daarbij het stukje tekst sparend. Er zaten handgebreide sokken in van stevig wol in dezelfde intense purperen kleur als van haar Perzische tapijt. Ik drukte de sokken tegen mijn neus en inhaleerde met gesloten ogen de zware geur van de wol.

Soms, als het heeft geregend na een warme zomerdag, denk ik dat ik de geuren van haar tuin ruik en zie ik mijn oma weer voor me, ze lacht naar me terwijl ze de vijgenboom water geeft. En dan lijkt een vleugje van haar doordringende citroengeur een magisch moment boven de geur van de natte aarde en de uitlaatgassen van de A10 uit te stijgen. Het duurt maar kort.

Ze is dan heel even weer dicht bij me.

2007.6.15
陈东亮

Gebroken stilte

Bram de Ridder

Ze liepen de gang door naar zijn kamer. Als een afscheid toch afschuwelijk wordt, is het dan niet beter om geen afscheid te nemen? vroeg ze zich hardop af. Pieter zei van niet en pakte haar hand. Hij was eerder teruggekomen van zijn reis door de voormalige Sovjet-Unie. Ze hoorde het al. Jazz, Miles Davis. Hij was er gek op en de afdeling werd er gek van. Hij had een cd-speler weten te regelen, want jazz moest de ruimte vullen en niet alleen zijn oorschelp. De verpleegsters waren bezweken voor zijn charme, had het afdelingshoofd met een glimlach verteld. Zij hebben niet een leven met hem erop zitten, dacht ze. En daarna volgde een onwaarschijnlijk schuldgevoel over haar verbittering.

Hij zijn komst 's middags aangekondigd, waarop haar baas haar had gebeld. De avond was verschrikkelijk. Het eten was aangebrand, zij vergat hem de wijn te laten proeven en ze stak hem bij het uitlaten in de verkeerde jas.

'De armoedige kaart kon niet gecompenseerd worden door de bereiding. Alleen de bediening was het waard nog eens te komen.' Die zin uit de krant van de volgende morgen stond

nog haarscherp op haar netvlies.

Gek eigenlijk dat ze nooit meer aan die eerste ontmoeting had gedacht, ook niet bij hun gouden bruiloft vorig jaar. Hij had gedaan wat hij had geschreven. Ze hadden een strandwandeling gemaakt en rode wijn gedronken in een strandtent. Het stormde en de koppen sloegen met oorverdovend kabaal op het strand. Hij hield van storm, met name aan zee. Misschien omdat de storm in zijn hoofd erbij in het niet leek te vallen, dacht ze later. Hij vertelde haar over de wijn die ze dronken, een bourgogne, over de gebruikte pinot noir-druiven. Hij had haar thuisgebracht en was daarna keurig naar zijn eigen huis gereden. Zij had naar hem verlangd en hem de volgende dag gebeld. Na een maand sliepen ze voor het eerst samen. Een halfjaar later trok zij bij hem in. Rechtstreeks van de ouderlijke zorg en bemoeienissen naar het wanordelijke huishouden van een meer dan fulltime werkende man die minder dan minimaal voor zichzelf zorgde. Hij bewoonde een groot zolderappartement in het centrum van Amsterdam. Zij kwam uit Zandvoort. Het waren de feiten. Ze kende ze, maar kon zich er niets meer bij voorstellen.

Het leek wel of al haar herinneringen aan hem onherroepelijk vervlochten waren met haar herinneringen aan hem in het recente verleden.

Alsof zijn ziekte zich niet had weten te beperken tot hem, maar zich ook in haar manifesteerde, een uitzaaiing die het emotionele aspect in haar geheugen bevroor. Voelde het huis leger nu? Het zou kunnen. Ze keek in de spiegel. Achter haar zag ze de donkerbruine, lederen stoel waar hij 's avonds zijn whisky's dronk. Dat mocht weliswaar niet, maar echt verbieden kon niemand het hem, kon niemand hem iets. Waar hij zijn hele leven doktersadvies al naar eigen goeddunken opvolgde, had hij het sinds de laatste diagnose volledig genegeerd, met alle gevolgen van dien.

'Waarom zou een man in hemelsnaam stemmingsstabiel sterven?' had hij uitgeroepen voordat hij de doos met pillen de vuilnisbak in gooide. Ze keek weer recht vooruit. Als haar ogen als spiegel van haar ziel dienden te worden gelezen, moest ze concluderen dat deze koud en kil was, omlijst met grauweheid en donkerte. De afgelopen maand had veel verpest. Ze liep bij de spiegel vandaan en haalde een fotoboek uit de dressoirkast. Ze hadden het leuk gehad samen. Ze moest haar geheugen helpen.

Vakantie 1966 Italië stond met watervaste stift op de kaft geschreven. Ze bladerde het boek door. Elke foto was vergezeld van commentaar. Om de beurt hadden ze iets geschreven. Zijn karakteristieke hoekige handschrift was gemakkelijk te onderscheiden van haar anonieme vrouwelijke. Ze bleef steken bij een van de weinige foto's van hen samen. *De oranje-roze waas is de rechterwijsvinger van de kelner* luidde zijn onderschrift. Het was een leuke foto met de prachtige schelpvorm van het centrale plein van Sienna op de achtergrond. Hij had al wel de onrust in zijn ogen, maar nog niet de harde lijnen rond zijn mond. Hij was als altijd onberispelijk

gekleed. Een chique, beige broek en een geruite bloes. Zij droeg een vrolijk zomerjurkje. Beiden hadden ze een glas wijn in de hand. Ze zagen er gelukkig uit.

Dacht hij aan vroeger? Hij had de fotoboeken niet tot zijn beschikking. Hij had überhaupt weinig tot z'n beschikking als ze zich het kleine kamertje goed herinnerde. Een bed, een kast, een tafel en twee stoelen en dat voor een man die zijn levenlang luxueus had geleefd. Ze had zijn discman en een aantal jazz-cd's meegenomen. Vermoedelijk luisterde hij er nu de godganse dag naar. Nu ja, dat moest hij weten. Hij maakte er in ieder geval niemand anders gek mee.

Ze pakte een ander fotoboek, *1970 Pieter*. Het jaar waarin hun zoon werd geboren. In het ziekenhuis vlak na de bevaling, *Pieter aan de borst*. Hij was woedend geweest omdat de navelstreng werd doorgesneden toen hij nog in de file stond. Hij had de vroedvrouw bijna aangevallen. Gelukkig begon Pieter op het juiste moment te gillen en werd zijn aandacht afgeleid. Die gebeurtenis was exemplarisch, zo vroeg al, voor de merkwaardige min-en-min-is-plus of eigenlijk plus-en-plus-is-minrelatie die ze altijd hadden en die ze waarschijnlijk tot zijn dood zouden hebben. Hij schreeuwde, waarop Pieter terugschreeuwde, waarop ze beiden zwegen. Hun levenlang samen zijn gevat in drie woorden, schreeuwen, terugschreeuwen, zwijgen. Voor Pieter bleef het hierbij. Pieter kon de stilte aan, hij niet.

Een stilte langer dan tien minuten bleek onverdraaglijk en maakte stevast plaats voor hevige stormen. Hij werd driftig, sinds hij zijn medicijnen niet meer slikte soms op het agressieve, angstaanjagende af. Dan moest ze bij thuiskomst scherpen opruimen. Zelfs de suikerpotjes moesten het ontgelden. Na het derde servies in een maand tijd had ze een campingset gekocht voor dagelijks gebruik en een servies met afsluitbaar kastje voor visite. Het had niet veel geholpen. Wat kapot kon, ging kapot. En het ontkennen, het consequent ontkennen

van gebroken borden, dat was nog het ergste. Na een nacht vol lawaai en scherven zat hij de volgende ochtend opgewekt en fris geschoren aan het ontbijt met de vraag of zij haar eitje hard- of zachtgekookt wenste, alsof zij het was vergeten en alsof hij het was vergeten. Het eitje vergat hij nooit. Dat was ook zo iets.

Ze klopte en opende de deur. Hij zat op het bed en draaide de volumeknop naar links, zachter. Hij trilde, een bijwerking van het antipsychoticum. Hij heeft meer dan hij leeft. Onwillekeurig dacht ze aan dat zinnetje uit een vertaling van Brels 'Ce gens lá'.

'Dag.' Hij klonk mat en z'n ogen lagen diep in de kassen, maar hij zag er niet ziek uit. Hij was bruinverbrand en wekte nog altijd een Rik Felderhofachtige indruk van welstand. Hij was vermagerd. Ze had hem anderhalve maand niet gezien.

'Hoe gaat het, pa?' Pieter had exact zijn stem.

'Dat doet er niet zoveel toe, ik ga dood en jullie vinden mij gestoord. Ik heb het net gelezen.' Zijn dossier lag verspreid over de grond. Ze sloot haar ogen. Uitzaaingen in de stembanden. Nu pas hoorde ze wat de dokter haar al had verteld.

Hij vervolgde zacht: 'Ik ben officieel een gevaar voor mezelf en mijn omgeving.' Hij stond op en liep driftig trillend naar het raam. 'Ik sluit mijn leven opgesloten af. Godverdomme.'

Ze voelde dat hij haar aankeek.

Hij probeerde te schreeuwen. 'Alle liefde die ik had zit in jullie. En nu dit.'

Zijn stem trilde. Hij wilde verdergaan.

'Kappen, pa.' Pieter had dit keer weinig stemverheffing nodig om zijn vader te overschreeuwen.

Hij zweeg. Haar ogen waren droog. Ze had geweten dat het zo zou gaan. Ze had het simpelweg geweten. Daarom wilde ze ook niet komen. Thuis zou ze wel huilen misschien, niet hier. In tranen zit altijd iets van liefde.

Ze opende haar ogen.

Hij liep terug naar z'n bed en ging zitten. Het laatste nummer was afgelopen en na de elektronische klik die een cd-speler geeft wanneer de cd ten einde is, was het echt stil.

Alleen hun ademhaling.

En het gedempte geluid van voetstappen van de verpleging die op de gang voorbijliep. Vijf minuten, tien minuten. Een kwartier. Hij was verkouden, merkte ze. Ze zocht naar een zakdoek.

Woestijn

Maaïke Bergstra

de klokken in de woonkamer en in de keuken tikken een
verschillend ritme
het is zondag en het ruikt naar koffie

mijn broertje en ik zitten aan de keukentafel
ik kijk naar hem
hoe hij met een snottebel aan zijn neus zit te tekenen
het puntje van zijn tong uit zijn mond
zijn gezicht dicht bij het papier
hij krast er rechte lijnen op met een potlood
zijn wangen zijn rood
zijn haar is dun en oranje
hij heeft donkere sproetjes op en om zijn neus
die hij af en toe ophaalt

opeens sla ik hem hard in zijn gezicht
en even klinken de klokken extra luid
tot hij begint te huilen
mijn moeder komt de keuken in
wat gebeurt hier?
vraagt ze
ik vind het zo lief als hij huilt, denk ik
ze kijkt me aan met een gezicht van was
mijn broertje huilt met lange halen
naar je kamer
zucht mijn moeder

in mijn kamer ga ik op mijn bed zitten

mijn moeder komt binnen
ze gaat op haar knieën voor mijn blauwe bedje zitten
zij kijkt naar het plafond en ik kijk naar de vloer
hij is niet slecht
maar ik begrijp hem niet
vlak naast haar knie is een draadje van de vloerbedekking los
dit kind is een beproeving
ik wil aan het losse draadje trekken, maar ik doe het niet
een straf misschien
ik sla mijn armen om mijn moeders nek
ze blijft zitten met haar handen in haar schoot

tot mijn achtste zeg ik niks
geen woord
ik huil niet
ik praat niet
en ik heb altijd dorst

ik loop op blote voeten door de gang
de deur van mijn broertjes kamer staat op een kier
de kamer van mijn ouders is dicht
mijn vader snurkt door de muren heen
heel langzaam duw ik de deur verder open
als ik dicht bij mijn broertje kom
hoor ik zijn lichte ademhaling
ik klim voorzichtig bij hem in bed
hij doet één oog open
ik leg snel een hand op zijn mond
hij ziet me en doet zijn oog weer dicht
die ochtend ga ik vroeg naar mijn eigen kamer
voor mama ons wakker maakt
’s avonds wacht ik tot ik papa weer hoor snurken
en stap ik uit bed

midden in de nacht word ik slapend aan mijn arm
de kamer uit gesleurd
papa zegt
waarom lig jij hier?
geef antwoord!
om ons te pesten?
alles om ons te pesten
waardeloos

ik lig in bed en probeer te huilen

nee
ik huil niet
als ze de punt van mijn potlood breken tijdens de les niet
niet als het donker is
of als mijn nagel eraf gaat omdat ik mijn teen stoot tegen
de drempel van de wc
of als ik blijf zitten in de eerste klas
ook niet als ik nog een keer blijf zitten in de derde klas
of als mijn ouders ruzie hebben en mijn vader zegt
dat hij weg gaat
omdat mijn moeder een hoer is
in ons hele leven hebben wij onze vader
nog nooit zoiets horen zeggen
god hoort u
fluistert daniël
ik weet zeker dat het mijn schuld is
dus zeg ik
het spijt me
daniël slaat een hand voor zijn mond
mijn moeder neemt me op schoot
ze heeft twee tranen aan haar ogen hangen
en één aan haar neus
mijn vader pakt bier uit de koelkast

vanaf die dag praat ik als ik dat nodig vind

mijn vader gaat niet weg
omdat mijn moeder hem na de ruzie belooft de aardappels
niet meer bij pietersen te kopen maar bij de bruin
en dat vindt mijn vader wel goed

mijn ouders zijn vrome christenen zonder naar de kerk
te gaan
in het dorp is wel een kerk waar iedereen naar toe gaat
maar wij gaan er niet heen
er komt nooit iemand van het dorp bij ons binnen
en wij komen nooit bij iemand van het dorp
als mijn broertje vraagt waarom niet
zegt mijn moeder
wij zijn anders
en dat is ook zo

ons huis ligt twee kilometer van de school
aan een zanderige weg
met bomen met matgroene bladeren erlangs
ik hou wel van school
maar niet van de pauzes

mijn moeder zegt dat ik de jongens van school niet
de kans moet geven
ik trek mijn trui omhoog
ze ziet mijn blauwe plekken
en kijkt me onderzoekend aan
jij huilt nooit
ik ben best wel trots
ze neemt me op schoot en zegt
jij was een stille baby
vroeg om niks

ik vergat je soms te voeden
zo stil was je
ze kust me op mijn haar
en op mijn oor
om gek van te worden
zegt ze

later als daniël groter is
laten de jongens me met rust
ze praten niet tegen me
wel tegen hem
ze staan om hem heen op het schoolplein
dat komt omdat daniël licht geeft
of dat lijkt zo
af en toe kijkt hij naar me en dan knik ik
omdat hij zich geen zorgen hoeft te maken
de lerares aait daniël over zijn hoofd als hij een vraag
goed beantwoordt
mijn moeder zegt
jij bent een bijzondere jongen
tegen daniël

zijn haar is glanzend oranje
zijn ogen zijn felblauw
hij is zacht en streng en volwassen
zijn stem is helder
als hij lacht lachen anderen mee
als hij praat luistert iedereen

de grote school
ligt verder dan het eind van de zanderige weg
verder dan we ooit zijn geweest
we fietsen er zwiingend heen
tegen de wind in

soms kijken we elkaar even aan
zijn haar is achterovergeblazen
en zijn ogen tranen van de wind
zijn wimpers plakken tegen elkaar aan
zijn handen zijn groot en liggen losjes om zijn stuur
hij heeft een jas aan in de kleur van zijn ogen

in de fietsenstalling ga ik meteen een andere kant op
we zijn de enigen uit ons dorp op deze school
we zitten in dezelfde klas
maar hier zijn we geen broers
ik krijg een pen tegen mijn hoofd tijdens Duits en kijk om
de jongens lachen
daniël pulkt aan het gat in zijn broek
de les duurt lang
ik hoor de stem van de leraar als een lange draad van klanken
terwijl ik door de woestijn loop op zoek naar een oase

op een avond als mijn vader weg is komt pietersen
aan de deur
mijn moeder laat hem niet binnen
maar pietersen zegt kennelijk veel grappige dingen
want ze moet vaak lachen
als ik beneden ga kijken zegt pietersen
moet jij morgen niet naar school?
ik draai me om en loop weer terug naar boven
die jongen is niet helemaal wijs
zegt pietersen
ik zwijg
mijn moeder ook

soms denk ik dat ik niet goed kan praten omdat ik altijd
een droge keel heb

daniël komt op de rand van mijn bed zitten
we rijden samen in een rode volkswagen
van huis naar Berlijn
en van Berlijn naar Warschau naar Minsk naar Moskou
naar Novosibirsk naar Irkoetsk en Oelanbator
en van Oelanbator in Mongolië naar Peking
soms komt hij naast me liggen
en valt in slaap
meestal wordt hij 's nachts wakker als hij het koud heeft
dan gaat hij zo zacht mogelijk naar zijn kamer
maar ik slaap niet als hij naast me ligt
nadat hij weg is heb ik pijn in mijn ballen
ik trek me af
vergeef me
fluister ik zacht

onze moeder hangt op een ochtend in december in de
gang aan een touw
een groene eetkamerstoel ligt op z'n kant onder haar voeten
ik sta in mijn pyjama naast haar
haar voeten hangen ter hoogte van mijn navel
ze moet weg, denk ik
maar ze staan al op de trap
daniël iets hoger op de trap dan pa
allebei in een hemd en een dunne broek met ruitjes
en voor het eerst valt het me op dat ze
dezelfde hoekige schouders hebben
en dezelfde hoekige neus
en van die blauwe ogen
en dat mijn vader nog geen oude man is
maar na die dag ziet hij er nooit meer zo jong uit als
op de trap

die avond ga ik naar daniëls kamer
ik weet niet waarom maar ik denk dat hij wil dat ik wegga
hij ligt met zijn ogen open in bed
ik ga naast hem liggen
en na peking?
vraag ik
waar rijden we dan heen?
we rijden nergens naar toe
zegt hij
we zijn nu volwassen
ik ben een jongen van negentien
denk ik
en hij is een man van zeventien
we liggen de hele nacht naast elkaar
met onze ogen open
en luisteren naar niets

als het nieuwe jaar begint gaat daniël studeren
vliegtuigbouwkunde
de klokken in huis lijken oorverdovend te tikken
ik kook voor pa
die elke avond zwijgend aan tafel zit met de krant
en met zijn mond open zijn bord leeg eet
behalve als daniël er is
dan legt hij zijn krant naast zijn bord op tafel
luistert naar hem
en eet met zijn mond dicht wat ik gekookt heb

uren zitten we aan die tafel
pa en ik
we doen montagewerk
zetten balpennen in elkaar
vingers vol inkt
soms zingen we op zondag

en bidden we samen aan de keukentafel
maar vaak gaat hij dan huilen en wil ik weg naar buiten
soms maken we samen een wandeling

aan het zanderige pad
zit een man op een bankje in de berm
hij draagt vale versleten kleding
als ik langsloop zegt hij
ik ben blind
ik blijf staan
ik kijk naar zijn ogen
hij ziet er niet blind uit
hij kijkt me aandachtig aan
ik ga naast hem zitten
de man legt een hand op mijn been
hij knijpt er zachtjes in
ik weet niet wat ik moet zeggen
hij heeft glanzende, lange, schone nagels
hoor je me?
vraagt hij – ik knik
we zitten zwijgend naast elkaar
dan laat hij mijn been los, staat op en loopt weg
als ik thuiskom zit mijn vader in zijn stoel in de
huiskamer zonder het licht aan
hij kijkt naar me
ik loop meteen naar mijn kamer ook al wil ik een
glas water pakken

ze laat de deur te hard dichtvallen
ze is blond en lijkt te groot voor de grijze keuken
om de vingers van haar handen zitten grote rode
en oranje ringen
ze praat veel en papa en daniël luisteren
ze hebben tickets gekocht

zegt ze
ik zie boontjes vermalen worden tussen haar tanden
ze gaan samen een paar weken naar thailand
rondreizen met hun rugzakken
van noord naar zuid
pa kijkt naar haar borsten
als hij doorheeft dat ik hem zie
kijkt hij snel naar zijn bord en dan naar haar gezicht
haar stem is te hoog voor de kleine keuken
ze gebruikt te veel woorden
en de ruimte is te klein
ze blijft slapen
uit de kamer van daniël komt nog lang geluid en gelach

elke keer als ik langs het bankje loop
hoop ik dat hij er zit
de blinde man
maar hij zit er nooit

de volgende keer dat daniël thuiskomt
vraagt hij mij hoe het met mij gaat
hij zegt me
hoe hij het waardeert dat ik werk
en voor pa zorg en dat hij kan studeren
hoe hij zich zorgen over mij maakt
dat ik mensen moet leren kennen
ik kijk naar zijn mond die maar praat en praat en praat
naar zijn tong en zijn lippen
naar zijn adamsappel die beweegt
naar zijn ogen die me iets duidelijk willen maken
opeens leg ik mijn vinger op zijn lippen
en kus hem op zijn mond
lang, zacht
dan loop ik de keuken uit

in mijn kamer ga ik op mijn bed liggen
het regent tegen het kleine schuine dakraam

je komt binnen
en gaat naast me op mijn bed zitten
ik ruik je
en kijk naar je shirt met je spieren eronder
ik kijk naar je nek en naar waar je haar begint
mijn hart begint door mijn keel naar boven te bonken
je hoofd is vlakbij het mijne
en je steekt je hand in jouw broek
ik kijk naar je
ik schaam me voor wat je doet
en wat er bij mij gebeurt
ik voel mijn pik zwellen
en je pakt hem vast
ik hap naar adem
je pakt me bij mijn nek en drukt me tegen het matras
je trekt mijn pyjambroek naar beneden en mijn shirt over
mijn hoofd
ik ben helemaal naakt
en ik kom klaar
ik wil niet
ik schaam me
maar het gebeurt
je ziet hoe ik klaarkom
mijn sperma ligt op mijn buik en mijn borst
je veegt het met je hand af en smeert het in mijn gezicht
je dwingt me op mijn buik te gaan liggen
ik vraag me af of pa ons hoort
je zet je knie in mijn onderrug
en ik kan een kreet niet onderdrukken
je zult me dankbaar zijn
zeg je

je maakt je broek los
ik wil me omdraaien om je gezicht te zien
je slaat me op mijn hoofd met iets hards
je legt de wekker naast mijn gezicht
je hebt me geslagen met de wekker
kun je zien hoe lang het duurt om je te genezen
zeg je
en ik schreeuw
doet het pijn?
het doet vreselijk veel pijn
en ik voel een traan over mijn wang lopen en nog één
vind jij dit lekker?
en ik ben verbaasd omdat ik kennelijk huil
mijn bed kreunt en je herhaalt bij elke stoot
vind - je - dit - lekker
vind - je - dit - lekker

ik heb nog nooit in een vliegtuig gezeten
en over zee gevlogen
dat lijkt me mooi
vliegen boven water waar de zon op valt
zilveren golven
water
zo ver je kunt kijken

Valletje

Lucy Arends

‘Arm kind, zestien lentes zo pril. Ach, wat lig je hier stil, langs de kant van de weg.’ Vanuit de radio achter me bezingt Boudewijn de Groot wat er gebeurt als een meisje van zestien zich inlaat met een oudere vagebond. Die waarschuwing werd in de jaren zestig via grammofoonplaatjes en piratenzenders bijna dagelijks de ether in geslingerd. *‘Zij was geen kind, maar ook geen vrouw en wist niet wat er komen zou... Toch had ze kunnen weten dat hij niet genoeg aan liefde had.’*

Nu hij veertig jaar later opnieuw de noodklok luidt, gaat er ergens in mijn hoofd een stoffig filmblik met ouwe polygoon-journaals open. ‘Herinnert u zich deze nog...?’ In gepeins verzonken staar ik naar het toetsenbord van mijn computer. Plotseling staan de toetsen van de Olivetti-schrijfmachine waarop ik les kreeg tijdens een avondcursus in een school aan de Copernicusstraat, mij helder voor de geest. Voor het luttele bedrag van zestig gulden volgde ik als zestienjarige, samen met mijn toenmalige vriend A., een door de gemeente Den Haag gegeven typecursus. Als enige geit in een klas vol poezen had ‘ie het erg naar z’n zin. Hoewel twaalf jaar ouder, en van beroep huisschilder, had ook hij besloten de cursus te volgen. In de eerste plaats omdat het hem handig leek om als zelfstandige, vrije jongen, rommelend in de marge van het zwarte circuit, zijn eigen rekeningen uit te tikken (ik had nog

aangeboden dat na beëindiging van de cursus voor ‘m te doen, maar hij bedankte daarvoor.) Op de tweede plaats, beweerde hij, om mij te motiveren.

Dat was wel nodig want als rechtgeaard kind van de jaren zestig, had ik een enorme afkeer van verplichtingen. Tijdens de negen maanden durende cursus wilde ik minstens tien keer afhaken. ‘Uitgaan’, ‘Geen zin’, ‘Moet vrij zijn’, ‘Hou niet van dwang’. Ik probeerde ze allemaal, maar hij dwong me te gaan. Zelfs als hij verzuimde, en dat was met een zekere regelmaat, moest ik nóg. Nu weet ik dat het was om me uit de buurt van zijn andere vriendinnen te houden. Het diploma was het enige mooie dat ik aan hem heb overgehouden.

Samen met A. bewoonde ik een etage, die we van de familie T. huurden. De woonruimte lag boven de zaak van de verhuurders en bevond zich in een drukke levendige straat, met veel winkels, nabij de Haagse Markt, waar altijd wat te zien was. De burens bijvoorbeeld, daar had je goed zicht op. Dat kwam door de uitspringende erkers, waar piepkleine stukjes vitrage, valletjes geheten, de grote ramen bijna geheel vrij lieten.

Het was kennelijk voorschrift in de straat, want bij de overburen kon ik door mijn, op een helder wit valletje na, kale ramen, iedere avond na mijn werk als aankomend tikpoes bij

een uitzendbureau, het leven volgen in het Big Brotherhuis avant la lettre, aan de overkant van de straat.

Het was een gezellig kinderrijk gezin met vijf opgroeiende dochters. Allemaal mooie meisjes wier enige zorg leek, te voorkomen dat hun nieuwe minijurk de slanke leest van een van hun zusjes sierde. Regelmatig zag ik er een naar de kast van de ander sluipen om gewapend met een kledingstuk, het kamertje te verlaten, waarna dan voor de buffetspiegel in de huiskamer, een uitgebreide passessie volgde. Gestoken in zusjes hippe kledij, verliet ze dan met een triomfantelijk lachje de woning, aan de arm van de een of andere vrijer die om de hoek stond te wachten. Bij ontdekking was het huis te klein en volgden er heftige gebaren en beschuldigende blikken, die na ingrijpen van de moeder, een mollige goedlachse weduwe, al snel vergeten leken. ‘De meisjes’, zoals ik ze in gedachten noemde, hielden van elkaar, dat was onbetwist. Het straalde door de ramen.

Sommige scènes, vooral die waarin de jongste, een donker type met kuiltjes en een wipneus, onder luid applaus van de zusjes, de foto’s van haar voor de deur staande vriendje verscheurde, en vervolgens de snippers vanuit het raam op zijn nietsvermoedende hoofd gooide, hadden veel weg van een Franse film en waren heel interessant. Niet alleen voor A. die, tijdens zijn sporadische aanwezigheid, bij de close-up voor de buffetspiegel er nog wel eens een blik op wilde werpen, maar vooral ook voor mij.

De huiselijke tafereeltjes en de zorgeloosheid van de zusjes, die ik regelmatig voor het geopende venster met het plaatje van Boudewijn op de pick-up, hard hoorde meezingen, gaven mij een beetje houvast in die krankzinnige, voor mij veel te hoog gegrepen situatie waarin ik door eigen toedoen gevangen zat, en van voren niet wist dat ik van achteren leefde.

De geest is zachtmoedig, want scènes die ik in die periode niet kon bevatten werden voor me opgeslagen in een blik

voor ‘later’. Want in die tijd ging het leven als een film aan me voorbij.

Mijn venster fungeerde als filmdoek met de meisjes in een van de hoofdrollen. Ik vraag me nog wel eens af in welke rol ik in hun hoofden ben bijgezet: als de melancholieke voyeur van de overkant misschien.

A. was mijn eerste grote liefde. Op de dag na mijn zestiende verjaardag, een periode waarin ik dacht de wijsheid in pacht te hebben en het woordje nee nog niet in mijn vocabulaire voorkwam, viel ik vanwege zijn vlotte charme en sprekende gelijkenis met Tony Curtis, op de vloer van een Scheveningse beatclub, als een blok beton voor hem.

De etage was mijn eerste zelfstandige woonruimte. De driekamerwoning met keuken was compleet gestoffeerd en gemeubileerd, en te huur voor een maandelijks bedrag van tweehonderd gulden. In een tijd van woningschaarste zomaar verkregen door het plaatsen van een kleine advertentie in de *Haagse Courant*.

‘Jong, werkend stel zoekt woonruimte.’ Een keurige advertentie die in het midden liet wat voor vlees er in de kuip zat. Getrouwd, gescheiden, samenlokkend. De waarheid lag in het midden. Vanwege een ‘moetje’ al jong getrouwd voelde hij zich, net als veel andere dertigers in de jaren zestig, ineens enorm bekocht door de toen heersende, benauwde moraal van de jaren vijftig, nu het nieuwe decennium zo veel heerlijke vrijheden bood. Dus lag hij, zoals veel van zijn vrienden, in een modieuze scheiding en hokte met een jonge vriendin.

Een uur na het verschijnen van de advertentie werd ik op mijn werk gebeld door de verhuurster die met een meisjesachtige stem vroeg om een afspraak. Bij ontmoeting bleek ze een gepermanente vrouw van rond de zestig met een bol, rimpelloos gezicht en een verbaasde blik in haar grote, porseleinblauwe ogen zodat ze leek op de pop uit mijn kindertijd

die al een eeuwigheid achter me lag.

Bij navraag naar onze echtelijke status, antwoordde ik met net zulke grote, eerlijke ogen, maar inwendig trillend van de zenuwen, dat we toevallig die dag precies een jaar getrouwd waren. Hoewel ik eruitzag als twintig, scheen ze me niet helemaal te geloven, maar het antwoord stelde haar op de een of andere manier toch tevreden. Kwiek ging ze ons in een gebloemde jasschort, waar uit de rechterzak een gele stofdoek wapperde, voor naar de tweede etage.

Of ze de hoop had haar in minirok geklede huurster voortaan in dezelfde kledij aan te treffen, weet ik niet, maar ze drukte me op het hart de geboende etage, die jarenlang was bewoond door haar al even heldere dochter, als een propere Hollandse huisvrouw te onderhouden. Vooral het op tijd wassen van de vitrage was belangrijk, die golden als visitekaartjes. Bij smoezelige gordijntjes zouden de burens kunnen gaan denken dat er iets goed mis was achter de vallen.

Ondanks haar waarschuwing bracht ik er niks van terecht. Wist ik veel hoe je gordijntjes moest wassen, wc-potten schoonmaken of pannen uitkoken. Afstoffen? Nooit van gehoord. Opruimen wel, ik legde regelmatig spullen waarvan ik dacht dat ze daar niet thuishoorden weer keurig op hun plaats.

Zo ook de trosjes verrotte druiven die ik midden in de kamer op de grond zag liggen. Pas toen ik ze beet wilde pakken om ze weer op de fruitschaal te leggen, zag ik dat het dooie muizen waren. Buiten, in het portiekje voor buurmans nering, waar ik na een spurt van de trap, kokhalzend op adem probeerde te komen, bedacht ik dat ze vast afkomstig waren van de zolder boven ons. Daar voerde de tijdelijk weer thuiswonende zoon van de verhuurders iedere dag zijn vaders duiven. Hij was een kleine donkerharige man met een bleek gezicht en holle wangen, die gekleed in een spierwit slobberend overhemd en veel te wijde broek, 's ochtends al in alle

vroegte op weg naar de zolder, als een spook over onze etage sloop.

Zijn getekend gezicht en te ruime kleding werden veroorzaakt door een ernstig huwelijksconflict, waardoor hij erg was afgenomen, aldus mevrouw T., die beetje bij beetje toenadering zocht, door me tweemaal per week met een enorm bord zuurkool met klapstuk, voor de deur van haar appartement op de eerste, op te wachten. Onder haar toezien oog kauwde ik me tegen heug en meug door de zure berg en hoorde ondertussen aan hoe ze haar sores op de glimmende teakhouten tafel gooide.

Vol afkeer wees ze me op haar schoondochter die, vanaf de ingelijste trouwfoto aan de muur, als een kwelgeest op haar neerkeek. Het was een magere, onopvallende vrouw met een hoog opgestoken kapsel onder een witte sluier die nu alleen met twee kinderen de flat op de twaalfde in Vlaardingen bewoonde. Ze was, volgens mevrouw T., wiens neusvleugels ineens wijd open stonden zodat het poppengezicht plotsklaps veranderde in dat van een leeuw, de duivel in eigen persoon, die haar zoon, (die, als hij niet naar zolder sloop, met een betrapte blik in zijn bruine ogen vanachter het venster naar de meisjes loerde), de wacht had aangezegd nadat hij zich op het veertienjarige buurmeisje zou hebben geworpen.

'Dat vuile loeder, vind je 't niet vreselijk?' riep ze steeds weer.

'Ja, vreselijk,' mompelde ik, boerend boven de kool.

Dat vond ook de bleke, want onder het gesprek waaruit het venijn uit moeders poppenogen schoot en de vleugels hevig trilden, sloop 'ie zonder ook maar een hap van zijn kool, de zolder op om daar in een hoekje van de til het door mevrouw T. neergezette bord met muizengif, tot op de laatste kruimel leeg te vreten. Na ontdekking, door zijn gillende moeder, die net doende was haar druipende valletjes aan het wasrekje van de zolderdeur te hangen, werd 'ie op een brancard van de

GGD piepend afgevoerd.

Met zijn ouders, die zenuwachtig in de Ford Taunus van A. waren geklommen, reden we even later, nagekeken door de opgewonden en druk gesticulerende meisjes, in een stoetje achter de loeiende ziekenwagen de straat uit, op weg naar het ziekenhuis Zuidwal.

Wat er daarna gebeurde is weer een vage vlek.

Maar die keer dat we met mevrouw en mijnheer T. en in het gezelschap van de inmiddels weer op de been zijnde gifvreter, in de auto van A. naar Vlaardingen reden – waar de persoonlijke eigendommen van de zoon moesten worden opgehaald – ging ook weer in blik. Want nog zie ik ons bij aankomst in Vlaardingen op hun dringende verzoek, gezamenlijk de lift naar de twaalfde betreden.

Op de tochtige galerij ontastte de missie meteen in een slagveld, toen moeder en zoon gemeenschappelijk tegen de glazen ruit van de voordeur begonnen te rammen.

Omringd door een aantal galerijbewoners kwam nu ook de schoondochter tevoorschijn en er volgde een hoop gescheld over en weer. Ik schuifelde met A. op gepaste afstand achteruit, de galerij op, waar mijn blik werd getrokken door de twee jonge kinderen van het vechtende paar, die door niemand opgemerkt, met spierwitte gezichtjes, weggekropen in een hoekje angstig stonden toe te kijken.

Plotseling ontstond er een enorm tumult en werden op de galerij achter mij alle deuren geopend zodat ik in de chaos van mensen naar voren werd geslingerd en midden in een danswedstrijd belandde. Met in zijn armen z'n hevig tegenpartelende eega zag ik zoonlief met een waanzinnige blik in z'n ogen een wilde tango dansen in de richting van de railing. 'Gooien, gooien,' hitste de opgewonden stem van mevrouw T. zachtjes naast me op.

Maar plotseling wierp de voltallige, luid schreeuwende

bewonerscommissie zich massaal op de doorgedraaide danser zodat de wedstrijd voortijdig werd gestaakt. De gearmeerde politie sommeerde ons streng te vertrekken. Ook Fred Astair, maar die vertrok, na de aanklacht van poging tot moord op zijn eega, naar het cellenblok aan de Cassuariestraat.

'Om vast te wennen, want als z'n wijf doorzet, kan 'ie, samen met dat grappie van die aanranding, nog een flinke douw krijgje,' vertelde A. die avond in geuren en kleuren aan de hilarisch lachende vrije jongens van zijn stamcafé.

Het kapitaal uit de zaak, spendeerden mevrouw en mijnheer T. – een kale, sigarenrokende man met een flink postuur en een enorme neus, die z'n leven naast popje zwijgend uitzat – nu aan een dure advocaat in plaats van aan de caravan bij een rustig viswatertje. Meester I. sprak recht in een chique praktijk ergens in Rotterdam en vond mij, daar ik tenslotte op de eerste rij had gestaan, de ideale getuige.

'Getuige, waarvan?' dacht ik verbaasd.

Om het verdriet van de snikkende mevrouw T., die erg aan me hing nu haar zoon bij Ome Kolenbrander zat, een beetje te temperen, ging ik in op haar verzoek om op een zaterdagmiddag te gaan winkelen. Ik stond perplex, toen ze me midden in C&A zomaar een briefje van honderd in de hand stopte en me dringend sommeerde een nieuwe jas te kopen.

Ik had helemaal geen jas nodig en weigerde beleefd. Waarom zou popje in godsnaam mijn jas betalen, dacht ik onthutst. Maar ze hield vol en toen ze vertelde dat vriend A. – die ik zelfs op weg naar de hel nog blindelings gevolgd zou hebben – al eenzelfde bedrag had ontvangen en daar onmiddellijk mee akkoord was gegaan, ging ik overstag.

Gekleed in mijn nieuwe jas, een spuuglelijke ruit, die zij voor me had uitgezocht, betraden we even later het restaurant van

HEMA waar ze me onder het genot van koffie en een tom-pouce verzocht haar versie van het Vlaardinger incident, die ze, net als de tom-pouce steeds weer herkauwde, aan de Rotterdamse meester te vertellen.

‘Natuurlijk had haar zoon de valse schoondochter alleen maar willen omarmen, ik had het zelf gezien,’ mompelde ik om haar te plezieren. De rechtbank deed ik daar minder plezier mee. Achter het hekje van het getuigenbankje legde ik als een vurige revolutionair mijn getuigenis af en werd na doorvragen door de openbare aanklager op het nippertje door Meester. I. behoed voor naderend onheil.

‘Voor meined stuur ik je zo vijf jaar de kast in,’ sprak de rechter dreigend. Achter me hoorde ik applaus en toen ik omkeek, schrok ik me rot van de vijandige blikken die de vollige bewonerscommissie van de flat, die het hoog opgekamde slachtoffer bijstonden, me toewierp.

‘Meined? Een kast? Waar heeft die vent ’t in godsnaam over?’ fluisterde ik verbaasd tegen de zwijgende en ongemakkelijk in zijn bank draaiende A.

Die avond, zag ik vanaf mijn hoekplaatsje in de stamkroeg van A. hoe hij, omringd door zijn leeftijdsgenoten met hun piepjonge vriendinnen, alweer het hoogste woord voerde. Toen ik ’m op weg naar het toilet, aan een jonge nieuw gekomen vrouw flemend om haar telefoonnummer hoorde vragen, besloot ik te vertrekken. Onopgemerkt verliet ik de rumoerige kroeg en stapte op de tram.

Bij thuiskomst waar ik, om de familie T. te ontlopen, op mijn tenen in het donker naar de tweede etage sloop, tastte ik ter hoogte van de zolderdeur tevergeefs naar het lichtknopje, en voelde hoe iets nats de zijkant van mijn gezicht raakte. Geschrokken sprong ik opzij en toen mijn hand eindelijk de schakelaar vond, zag ik de witgewassen vitrage van mevrouw T. druipend boven een teiltje hangen en besefte ineens dat ik

bijna in een valletje was gelopen. De jas liet ik hangen en toen ik even later gewapend met mijn koffer de huisdeur voorgoed achter me dichttrok, hoorde ik bij de meisjes een raam openschuiven. Op de tonen van Boudewijns lied, die in de laatste regels het trieste lot van de zestienjarig bezong, liep ik voor het eerst sinds tijden, weer met een zorgeloos gevoel de straat uit.

De lach van de maan

Yvonne Gillissen

Het enige wat eraan ontbrak was een sauna, verder was het allemaal perfect. Hij pakte zijn verrekijker op en richtte hem naar de sterrenhemel. De maan was bijna rond en balancerde moeiteloos op de pijp van de grote schoorsteen links van hem. Geduldig wachtte hij op zijn prooi op het dak van de onbewaakte parkeergarage vlak onder hem, terwijl hij zijn gedachteflarden luid uitsprak tegen Swami Ritchbakkal die ineengedoken wegsoesde.

Beneden hem baadde de stad in een weelde van diamanten lichten, als kettingen regen de straten zich in patronen aan elkaar tot een kostbaar collier. Het uitzicht bleef één grote kosmische trip waarin alleen hij koning was. 's Nachts flonkerden de sterren in langzaam wisselende samenstellingen zo dichtbij, dat hij ze zou kunnen aanraken als hij zijn armen zou uitstrekken. Overdag observeerde hij nauwgezet het bewegingsverkeer van de mensen in zijn omgeving.

In de omringende flatgebouwen huisden kantoren. Hij was gewend geraakt aan de werknemers die regelmatig achter de ramen hun lunch nuttigden en hem spottend begluurden. Hun obscene gebaren konden hem niet deren, hij staarde zijn publiek net zo lang bewegingloos aan dat ze hun hoofd

beschaamd afwendden en vanzelf weer achter hun computer terugkropen om hun werk te hervatten.

Hij had niet veel nodig, behalve het gevoel dat hij zichzelf een treetje hoger waande dan de werkende medemens. Het geploeter om de dagelijkse kost bij elkaar te scharrelen, had hij lang geleden vlak na zijn scheiding minachtend achter zich gelaten. De verkoop van zijn riant huis had hem in staat gesteld zijn baan op te geven om het een poosje rustiger aan te doen. Toen daar onverwachts nog een erfenis van een tante bovenopkwam had hij besloten om een wereldreis te maken.

Uiteindelijk had India hem zodanig betoverd dat hij was blijven hangen. In gezelschap van medereizigers of helemaal in zijn eentje reisde hij van Kerala tot Srinagar en van Mumbai tot Calcutta. Maanden werden jaren. Een terugkeer naar Nederland kwam niet meer in hem op. Hij leefde zoals hij op dat moment wilde. Gaandeweg verwisselde hij de betere hotels voor het slapen in de open lucht langs een rivier, of woonde met net zo veel gemak in een hut aan het strand of in een gehuurde ruimte in een bloedhete stad.

In New Delhi had hij vaste adressen bij mensen met wie hij door de jaren heen vriendschap had gesloten. Anderhalf jaar

lang betaalde hij een yogi een aanzienlijk bedrag voor een bouwvallige keet boven op een dak. Onder de sterrenhemel verdiepte hij zich in yoga, bestudeerde Krishnamurti, de leer van de Vedda's, het hindoeïsme, het boeddhisme, ruilde sieraden en literatuur met andere reizigers en discussieerde met iedereen die daartoe gelegenheid bood.

Toen zijn geld begon te slinken, probeerde hij in zijn levensonderhoud te voorzien door te handelen in edelstenen, die hij in de ene deelstaat kocht en bij redelijk betalende edel-smeden elders aanleverde. Het ging hem goed af; hij was gewiekst genoeg om overal zijn voordeel uit te halen. Een dagenlang durend conflict met een kenner over de echtheid van een aantal topazen gaf zijn leven een onverwachte wending. Zonder dat hij er erg in had, mengde de plaatselijke politie zich heimelijk in hun meningsverschil en nam hem mee naar het bureau. Tijdens de ondervraging kon hij slechts een lang verlopen visum overhandigen. Na twee dagen opgesloten te zijn geweest, besloot hij te onderhandelen en meende zichzelf vrij te kunnen kopen door een aardige som geld onder tafel aan te reiken. Ondanks de aantrekkelijke deal handelden de dienstdoende agenten volgens de wet en zonder dat hij het besepte, werd zijn terugreis naar Nederland in gang gezet.

Na enkele weken landde hij noodgedwongen op Schiphol en keerde vervreemd terug naar zijn geboorteplaats. Een verbijsterde neef en zijn keurige gezin gaf hem de eerste periode met tegenzin onderdak. Nadat via de sociale dienst een uitkering en een bescheiden onderkomen in een doorstroomhuis voor probleemgevallen geregeld waren, probeerde hij tevergeefs zijn draai te vinden. Regelmatig werd hij aan zijn sollicitatieplicht herinnerd, maar zijn langbebaarde, magere verschijning gaven hem de garantie voor geen enkele baan in aanmerking te komen.

In de zomermaanden bond hij zijn haren in een knot op

zijn hoofd en zocht hij bijna naakt zijn heil op het dak van zijn zolderkamer, waar een verdwaalde postduif zijn enige gezelschap werd. Hij sprak in monologen tegen het dier en doopte hem 'Swami Ritchbakkal'.

De maandelijkse uitkering was gezien zijn sobere leefstijl toereikend. Het enige genot wat hij zich af en toe permitteerde, was het bezoek aan een in de buurt gelegen sauna. Aanvankelijk werd hij daar door het dienstdoende personeel scherp in de gaten gehouden, maar na verloop van tijd werden zijn incidentele bezoeken met de nodige reserves geaccepteerd.

Hij was zich ervan bewust dat hij niet echt welkom was, maar dat was hij inmiddels nergens meer. Het feit dat er over hem gekletst werd, kon hem niet van zijn stuk brengen. Zijn bijnaam 'Luna-tic' beschouwde hij als een eretitel. Wanneer een nieuwe bewoner in het doorstroomhuis zich aan hem voorstelde, noemde hij zich na verloop van tijd stevast 'Luna', zodat uiteindelijk niemand zijn echte naam nog wist.

Hij richtte zijn kijker op het dak van de parkeergarage onder hem toen een grijze auto kwam aanrijden en glimlachte tevreden. Binnen een kwartiertje zou een blauwe wagen aankomen en dan zou zich het een en ander gaan afspelen wat het daglicht niet verdragen kon. Hij had de laatste maanden genoten van datgene waar hij onopgemerkt deelgenoot van was geweest.

Moeiteloos had hij zich verscholen achter de schoorsteen en geobserveerd hoe in het donker haastig goederen en kistjes van de grijze naar de blauwe auto overgeheveld werden, terwijl twee van de mannen nerveus en nauwgezet de omgeving in de gaten hielden. Ook was hij een nacht getuige geweest van een heftige woordenwisseling, waarbij het op een vechtpartij uitliep, maar die uiteindelijk door ingrijpen van een brede kale man – kennelijk de leider – gestaakt werd. Een nog jonge man met een lange, blonde paardenstaart die

daarbij een aantal venijnige stompen in zijn buik gekregen had, had hij sindsdien niet meer bij de mannen gezien.

Twee weken later, toen hij bij een bezoek aan de sauna in de krant las dat de politie over de identiteit van een langharige blonde jongeman wiens ontzielde lichaam langs de rand van een nabijgelegen meer gevonden was, in het duister tastte, begreep hij dat hij mogelijk over interessante informatie beschikte. Hij besloot er echter niets mee te doen; tenslotte was datgene wat hij wist zijn zaak niet. Hij stond immers buiten en boven de maatschappij die hem niet bijster interesseerde.

Het weinige wat hem wél aan het hart lag, was Swami Ritcbakkel. Het dier had alle gelegenheid om ervandoor te gaan, maar het koos voor zijn gezelschap. Dagelijks pikte het de broodkrumels die hij op een vast plekje strooide en luisterde onbevooroordeeld naar zijn overpeinzingen. Regelmatig kwam het verlangen bij hem op om voor de duif een klein hok en voor zichzelf een sauna boven op het dak te bouwen, zodat hij niet meer naar beneden hoefde te gaan om zich tussen het zwetende en oordelende arbeidersgepeupel te begeven. Het ontbrak hem echter aan geld om zijn plannen te verwezenlijken.

Een buurtonderzoek van de politie bracht daar opeens verandering in. Twee agenten in functie ondervroegen de medebewoners van het doorstroomhuis naar opvallende gebeurtenissen die zich de laatste tijd in de wijk hadden afgespeeld. Niemand kon bruikbare informatie verschaffen, maar een van de bewoners wees de mannen ijverig de weg naar het dak, waar 'de alwetende Luna' hun misschien het een en ander kon vertellen. Hij was meteen op zijn hoede toen hij de dienders het dak op zag klimmen. De herinnering aan de politie in India heugde hem nog en zijn weerzin werd ogenblikkelijk gewekt.

Hoewel de ondervraging in een ongedwongen en gemoede-

lijke sfeer plaatsvond, constateerde hij bij een van de agenten een lichte spot in diens ogen. De gekunstelde aardigheid en de quasi-interesse in zijn persoon kwamen hem zowel irritant als hypocriet voor en hij begreep dat hij niet genoeg gerespecteerd werd. Daarop besloot hij geen enkele informatie prijs te geven en veinsde een onschuldige onwetendheid. Toen de twee politiemannen zijn territorium verlieten, had hij ze doen geloven dat hij bij het bureau langs zou gaan zodra hij iets in het vizier kreeg.

Later besepte hij dat hij wellicht mooie kaarten in handen had om een interessante deal te sluiten. Als hij dat wilde, kon hij de brede kale bestuurder van de grijze auto laten weten dat de politie mogelijk geïnteresseerd was in zijn doen en laten. Ook kon hij hem de indruk geven dat de politie de onlangs vermoorde jongeman met de lange blonde haren in verband met hem en zijn kornuiten bracht. Daaraan viel toe te voegen dat hijzelf in hoogst eigen persoon het een en ander had gezien tijdens hun nachtelijke bezigheden.

Maar als de brede, kale man dat prijs op stelde, kon hij, Luna, handig valse informatie aan de politie doorspelen, waardoor alle verdenkingen in een totaal ander daglicht zouden komen te staan. Hij kon de recherche heel slim op een verkeerd been zetten. In dat geval had de brede, kale man genoeg ruimte om in vrijheid zijn activiteiten voort te zetten.

Ze zouden dan gezamenlijk een scenario in elkaar moeten flansen en daar hing natuurlijk een prijskaartje aan. Voor een klein duivenhok en een bescheiden sauna boven op zijn dak was hij bereid de politie te vertellen wat de brede kale man zoal voor ogen had. Daarbij was de 'sky the absolute limit'. Hij raakte opgewonden bij de gedachte, gooide zijn hoofd in zijn nek, lachte hardop en likte de sterren boven hem. Nog voordat hij de blauwe auto in het vizier kreeg, borg hij tevreden zijn verrekijker op en maakte aanstalten om af te dalen naar het dak van de parkeergarage onder hem.

南三ヶ峯
2007. 8. 10

András Kató

Koen Vlaeminck

‘Alweer iemand met verzamelwoede,’ zei ik tegen mijn collega Tom, toen we de volgestouwde woonkamer binnengingen.

‘Hopelijk krijgen we alles in onze verhuishwagen.’

Een blik in de twee slaapkamers maakte me duidelijk dat we in deze flat een hele dag bezig zouden zijn om alles in te pakken. Alleen al het opruimen van de stapels reclamebladeren en rondslingerende kranten schatte ik op twee uur werk. De stank van stront en bedorven etensresten liet mijn adem stikken. Het aanrecht en de keukentafel leken wel ingesmeerd met vliegenlijm, en de wc-pot was blijkbaar in jaren niet meer schoongemaakt.

‘Wat wil je, een vent alleen,’ merkte Tom op.

‘Dat oudje heet András Kató, lees ik hier,’ zei ik. ‘Een Hongaarse naam.’

Ik bekeek het lijstje met daarop de spullen die we naar het bejaardenhuis moesten brengen. Het was vrij kort: enkele

kastjes, een dozijn boeken, een rode map met krantenknipsels en een stel krukken. Het overige was voor het magazijn van de Commissie van Openbare Onderstand (c.o.o.), de instelling waarvoor ik werkte. Van daaruit werd aan behoeftigen al het vergaarde uitgedeeld, van de grootste prullen tot slaap- en eetkamermeubels. Soms bleef er iets aan onze handen kleven. Ik had een voorkeur voor boeken. Nu en dan redde ik een veelbelovende titel van het mes van de papierversnipperaar.

‘Hier,’ zei Tom, die een met kranten ondergesneeuwde boekenrek wilde opruimen. ‘Pak eruit wat naar die man moet en kijk of je zelf iets kunt gebruiken voor ik alles in een doos kieper.’ Terwijl hij een kleerkast begon leeg te maken, bekeek ik met veel aandacht boek voor boek.

‘Die man is vijftalig! Engels, onze drie landstalen, en dit hier, wellicht Hongaars.’ Aan de gekreukelde ruggen te zien,

fungeerden zijn boeken niet als aanstellerige blikvangers, zoals dat bij velen het geval was. Ik kon het niet nalaten om stilletjes te vloeken. De boeken op het lijstje waren net de boeken waarnaar ik al jaren op zoek was. Het waren niet meer te verkrijgen werken van Poe, Le Fanu, Crawford, Stevenson, De Maupassant en nog vele andere grootmeesters van het gruwelverhaal.

‘Toch wel gek,’ zei ik tegen Tom, toen ik een laatste blik in de lege vertrekken wierp, ‘ik heb niet één foto gevonden. Ook geen rode map met krantenknipsels.’

‘Haast je,’ zei hij. ‘Misschien kunnen we zijn spullen vandaag nog naar het bejaardentehuis brengen.’

Na een rit van tien minuten, stopten we pal voor de ingang van het gebouw. Terwijl we de meubels en zes kartonnen dozen in de grote entreehal aflaadden, werden we aangestaard door tientallen bejaarden, weggezakt in de fauteuil waarin ze zaten.

Een rolstoelgebruiker kwam naar me toe gereden. Ik zag dat hij onder zijn rimpelloze linkerbroekspijp een prothese droeg. Hij keek me vijandig aan.

‘Heb je mijn rode map gevonden?’ snauwde hij. Ik stond perplex.

‘Mmm..., nee,’ stamelde ik. ‘Maar in ons magazijn kijken we alles nog een keer na voordat we het in de container gooien.’

‘Dat is jullie geraden!’ Zijn brutaliteit overviel me. Ik vond moed noch woorden om te reageren. Er lag iets dwingend in zijn stem.

‘Uitkijken,’ fluisterde Tom in mijn oor met een zuinig lachje. ‘Een man die de poot stijf houdt.’

Hoewel het vijf uur was en onze werktijd eropzat, wilde ik terug naar het magazijn. Met meer ijver dan gewoonlijk doorzocht ik de met papier volgepropte kartonnen dozen. Mijn oog viel op een rode kaft. Ik vouwde de kaft omzichtig

open en verschoonde mijn onbedwingbare nieuwsgierigheid met de gedachte dat het de prijs was die het oudje moest betalen voor zijn gesnauw tegen me. Ik bladerde door wel honderd krantenknipsels, allemaal netjes opgeborgen in transparante plastic kaftjes. Elk knipsel verhaalde over de seriemoorden die in Wallonië en Brussel gepleegd werden tussen 1960 en 1972.

Die avond klopte ik bij András Kató aan. Ik wilde hem de map persoonlijk geven. De vriendelijkheid waarmee hij me in zijn studio ontving, stak schril af tegen zijn houding tijdens onze eerste kennismaking.

‘Heb je de knipsels gelezen?’ vroeg hij vanuit zijn rolstoel.

‘Ja,’ antwoordde ik aarzelend, ‘het onderwerp boeit me.’

‘Goed zo,’ zei hij met een genoeglijke glimlach.

Ik was ietwat verbaasd over zijn reactie. ‘Ik herinner me nog vele details over die ophefmakende reeks moorden,’ zei ik.

‘Het had lang geduurd voor men aan een seriemoordenaar dacht. De slachtoffers waren immers van alle leeftijden en van beide geslachten. Zelfs de manier van ombrengen verschilde vaak.’ Hij knikte, en weer verscheen die tevreden glimlach om zijn mond. ‘Pas na de vijfde moord vond men een constante,’ zei hij, alsof er iets grappigs aan was. ‘Alle slachtoffers hadden kort voor ze omgebracht werden iets gegeten. Bij sommigen vond men zelfs nog etensresten in hun mond.’

‘Dat herinner ik me ook nog,’ zei ik. ‘En in het laatste knipsel las ik dat diepe voetafdrukken de enige sporen waren die men van de moordenaar gevonden heeft. Om een onbekende reden hield het moorden toen op.’

Hij keek me met gekruiste armen geamuseerd aan. Het had iets gênants. Ik draaide mijn gezicht van hem af en keek de kamer rond

‘Weet je,’ zei hij opeens ernstig, ‘dat de speurders te weinig

aandacht hebben geschonken aan de aard van het voedsel in de maag van de slachtoffers?’ Ik trok als teken van verbazing mijn wenkbrauwen hoog op. Plots leek hij minder ontspannen. Ik vroeg me af wat er in zijn hoofd omging. Schiep hij er genoeg in om mijn nieuwsgierigheid op de proef te stellen? Ik had zelfs de indruk dat hij me wilde wijsmaken dat hij zélf iets met die moorden te maken had.

‘Wat bezielt iemand om zulke dingen te doen?’ vroeg ik. Weer zag ik die ogen waarmee hij naar me keek tijdens die eerste ontmoeting. Zijn handen trilden.

‘Een drankje en... misschien een borrelhapje?’ vroeg hij. Hoewel mijn droge keel best iets sterks kon gebruiken, schudde ik met een geforceerde glimlach mijn hoofd. Waar mijn wantrouwen voor deze oude man met een kunstbeen op gestoeld was, was me een raadsel.

‘Het spijt me, maar ik moet opschieten,’ zei ik. ‘Misschien tot een andere keer.’ In het deurgat keek ik nog even vluchtig achterom. De aanblik trof mij. Hij keek me droef en diep ontgoocheld aan. Voor het eerst zag ik een aan zijn rolstoel gekluisterde oude sukkelaar die vanuit zijn verlatenheid schreeuwde om wat aandacht.

De dag daarop stapte ik tijdens de lunchpauze het bureau van Ellen binnen. Een maatschappelijk werkster die me al meerdere keren gevraagd had om haar moeilijk te sluiten raam na te kijken. Ik zette mijn gereedschapskoffertje naast de fichebak en zocht met een onrustige hartenklop de naam Kató op.

András Kató:
Geboren te Boedapest in 1910. Uit zijn Hongaarse medisch dossier blijkt dat hij in zijn geboortestad het slachtoffer werd van een auto-ongeval (1962) waarbij hij een been verloor. Datzelfde jaar kwam hij naar België en leefde tien jaar lang illegaal in Antwerpen. In 1972 vroeg hij om humanitaire

redenen asiel aan en kreeg hij van de Antwerpse c.o.o. een gelijkvloers appartement toegewezen. In 1975 kreeg hij de Belgische nationaliteit.

In december 1978 werd longkanker vastgesteld.

Een invalide met een kunstbeen, die een man op zijn schouder neemt en daarbij diepe voetafdrukken nalaat? Ik zuchtte, boos op mezelf. Had ik mijn fantasieën over die man maar niet zo vlug aan Tom verteld. Een onbestendig schuldgevoel overviel me. Ik vroeg me af waarom ik was weggelopen van een man die mijn aanwezigheid op prijs stelde en hunkerde naar wat aandacht. Dat hij daarbij werkelijkheid en fantasie door elkaar klutste als het eigeel en eiwit in een roerei, mag ik hem toch niet kwalijk nemen, zei ik in gedachten tegen mezelf. En bovendien is wat hij voorschotelt met een flinke korrel zout best te pruimen. Ik hoorde voetstappen. Met mijn gereedschapskoffer sloop ik naar het moeilijk te sluiten raam.

Om toch maar geen van zijn woorden te missen, beet ik traag de krokante borrelnootjes in mijn mond stuk. Soms hoorde ik Poe spreken, dan weer een andere horrorverteller. Ik wist niet wat ik van zijn anekdotes moest geloven. Volgens mij was hij een fantast die zijn eigen hersenspinsels voor waar nam.

Ik nam een slok van mijn biertje. Opnieuw vroeg ik waarom de speurders aandacht hadden moeten schenken aan de aard van het voedsel dat in de maag van de seriemoordenaar zijn slachtoffers zat.

‘Ik zal het je zeggen,’ zei hij zelfverzekerd en opgetogen, ‘maar bij zo’n uiteenzetting wil ik wel iets sterker dan een glas water.’ Hij draaide zich door een ruk aan het wiel van zijn rolwagen naar de buffetkast en nam er een driekwart volle fles uit. ‘Palinka,’ zei hij, ‘een Hongaarse sterke drank. Moet je echt geproefd hebben.’

Ik stak mijn hand uit naar de fles. Het enige wat het etiket me duidelijk maakte, was dat het drankje heel veel alcohol bevatte. ‘Kan niet slecht zijn,’ zei ik, waarop hij twee glazen halfvol schonk. Ik toastte op zijn nieuwe verblijf en nipte voorzichtig aan mijn glas voordat ik mijn mond met een royalere slok vulde. Met een langgerekte uitademing ventileerde ik mijn oververhitte keel.

‘Sterk spul.’ Door mijn betraande ogen zag ik weer die genoeglijke glimlach om zijn mond. Hij hield zijn glas roerloos voor zich op schouderhoogte. Het leek me nog even vol als toen hij het had ingeschonken. Een rilling rolde als een baal schrikdraad over mijn rug. Mijn maag stuwde iets van haar inhoud in mijn mond.

‘Ik hou ervan mensen te zien genieten,’ zei hij, blind voor mijn verkramptheid.

Verbaasd, maar vooral opgelucht, zag ik dat hij zijn glas met enkele slokken tot op de bodem leegdrank. Hardleerse domoor toch, zei ik tegen mezelf, hij had je weer lelijk te grazen.

‘Ik sluit de deur af,’ zei hij zachtjes, ‘als iemand ons hier ziet drinken, krijg ik beslist een standje.’ Dat leek me verstandig. Mijn baas zou er ook niet om kunnen lachen.

‘U bent een mysterieus maar boeiend man, mijnheer Kató,’ zei ik, na alweer een flinke slok. ‘Ik hoop dat u ik daarmee complimenteert? Het is...’ Ik voelde me plots duizelig. Mijn hoofd en armen voelden zwaar aan. Ik zag dat mijn gastheer me vanuit zijn rolstoel met een extatische verrukking aanstaarde. Een panische angst overviel me.

‘Voor mij is het einde met slechts enkele maanden gevraagd, jongeman,’ zei hij met verzwakte stem. ‘Voor jou wellicht met vele jaren.’ Ik voelde de stoel onder mijn achterste wegvallen alsof ik in een vliegtuigtui zat dat in een luchtzak beland was.

‘Jij dan toch?’ schreeuwde ik. ‘Maar hoe kan dat? In 1962 werd je in Hongarije invalide en datzelfde jaar kwam je ille-

gaal naar ons land?’

‘In 1960 kwam ik op twee benen hier naar toe,’ verbeterde hij me. ‘Na twaalf jaar rondzwerven in de Antwerpse achter- en stationsbuurten, en na het maken van mijn veertiende slachtoffer, vreesde ik dat de politie me op het spoor was. Daarop keerde ik terug naar Hongarije. Datzelfde jaar verloor ik in Boedapest mijn been. Ik besloot maar terug naar België te gaan. Het moorden zat er voor mij als invalide toch op en voor weinig geld had ik in Boedapest een medische secretaresse kunnen overhalen om typefouten in mijn medisch dossier aan te brengen.’

Alles draaide om me heen. Ik zag dat zijn ogen waren dichtgevallen. Ik ging moeizaam overeind staan en zonder nog te voelen wat boven of onder was, strompelde ik naar hem toe. Woedend, maar met zwakke hand, schudde ik hem dooreen.

‘Waarom?’ riep ik, waarop hij zijn ogen opende en me droefgeestig aankeek.

‘Je zou van alles wat ik je aanbood, niets hebben gegeten en gedronken als je me niet vertrouwd had. Als kind leden we vaak honger. Op een dag ontmoette ik...’ Met afgrijzen zag ik hoe hij weer zijn ogen sloot. Ik vreesde dat zijn geheim mee het graf zou ingaan. Met een klap tegen zijn slaap maakte ik een oponthoud in zijn tocht naar het dodenrijk.

‘Ik ontmoette een man die me te eten gaf. Voor het eerst vertrouwde ik iemand. Nadat ik gegeten had, verkrachtte hij me brutaal. Met iedere moord strafte ik een goedgelovige die in het huis van een volslagen vreemde iets kwam drinken.’

Ik sleepte me naar de wasbak. Als een uitgehongerde leeuw beet ik in een stuk zeep, waarna ik onophoudelijk begon te kotsen. Ik duwde met mijn laatste krachten op de noodknop die in alle kamers aanwezig was.

De eerste ziekenbezoeker die ik na drie dagen coma in zijn ogen keek, was Tom.

'Je bent een beroemdheid,' zei hij lachend. 'De pers staat te popelen om je te interviewen.' Hij liet me de kop van een krant zien: *'Seriemoorden die ons land teisterden opgelost'*.

'Opgelost?' zei ik. 'Die man heeft als invalide een sluitend alibi en wat valt er na al die jaren nog te bewijzen? Bovendien hoorde ik van de verpleegster dat hij dood is.' Hij duwde me een fotokopie van een polaroidfoto onder mijn neus met de opmerking dat het parket het origineel bezat. De fietser van middelbare leeftijd die erop stond was ongetwijfeld András Kató in zijn jongere jaren. 'Toch een foto gevonden?' vroeg ik. 'En wat is daarmee opgelost?'

Tom glimlachte. 'Ik dacht dat jij Antwerpen goed kende. Kijk eens naar de achtergrond?'

'De metrowerken?'

'Inderdaad. Die werden in 1969 gestart. Volgens Kató's medisch dossier was hij toen al zeven jaar invalide. En lees de kranten maar. In de jaren vijftig kende Hongarije gelijksoortige seriemoorden, maar het toenmalige regime wou er geen ruchtbaarheid aan geven.'

'Even iets anders,' zei ik, terwijl ik zijn hand vasthield. 'Volgens de dokter moet ik hier nog enkele weken blijven. Ongetwijfeld zal het jouw taak zijn om zijn kamer leeg te maken. Maar zijn boeken... niet één ervan in de container gooien!'

Superdetective

Renate D'hoker

Toen ik elf jaar was, sloeg mijn vader mij op een mooie avond met mijn hoofd tegen het tafelblad

‘Hij kent zijn kracht niet,’ zei mijn moeder. Hij misschien niet, maar ik anders wel.

Het was een harde, formica keukentafel waaraan we met ons viereen drie keer per dag bijeen kwamen voor een portie gezinsgeluk met aardappelen en vlees. Mijn vader was leraar Nederlands en bij ons thuis waren aardappelen nog altijd aardappelen, mevrouw! Wie ‘patatten’ durfde zeggen, vloog zónder eten naar bed.

In de keuken zat ik altijd aan het raam, gezicht naar de deur. Mijn moeder zat links naast me. Mijn zus recht tegenover mij

met mijn vader naast zich. *Ordnung muss sein*. Mijn moeder had het stuk vensterbank aan mijn rechterzij uitgekozen om haar cactussen te kweken.

‘Ze hebben veel licht nodig,’ was het argument. Geen brood zonder doornen in mijn rechterelleboog dus. Maar dat kon de pret niet bederven. Op den duur legde mijn moeder het pincet er gewoon naast. Het zijn de kleine gebaren waardoor een kind voelt dat het een plaats heeft in het gezin. En mijn plaats was naast de cactussen.

De ereplaats aan het hoofd van de tafel was voorbehouden voor de Dikke Van Dale. Mijn vader hield dit driedelige

naslagwerk steeds bij de hand voor het geval wij zijn linguïstische correcties durfden te betwisten.

‘Alleen gordijnen verschieten. Mensen schrikken.’ Dit was de inzet van de discussie van die avond en ze eindigde ermee dat ik (patat!) met mijn neus op de scherpe rand van het tafelblad terecht kwam. Ik begon meteen te bloeden als het rund dat ik astrologisch gezien ook ben. Mijn vader vluchtte voor het aanzien van wat hij had aangericht. Mijn moeder zag haar kans schoon om een gevallen paard nóg een schop te geven en liep hem enthousiast achterna. Mijn zus deed alsof haar neus bloedde.

Ik boog voorover en zag mijn helrode bloeddruppels in perfecte harmonie op het lichtgrijze tafelblad uiteenspatten. Als ik mijn hoofd bewoog, kon ik er letters mee schrijven.

IK HAAT JE, druppelde mijn neus met prepuberaal pathos neer. Nu het in bloed geschreven was, hoopte ik dat het ook waarheid zou worden.

Achteraf leek het niet eerlijk dat zo’n zware klap alleen een minuscuul klein korstje achterliet op de brug van mijn neus. Als ik heel scheel keek, kon ik het nóg niet zien. ‘Je moet altijd het beste maken van je uiterlijk,’ zei mijn moeder en god weet dat ik het beste maakte van mijn korstje. Elke dag krabde ik het voorzichtig los zodat het weer begon te bloeden. Ik heb over dat korstje meer dan een maand gedaan en nog was het niet genezen! ‘We zullen wel zien,’ zeggen de mensen, maar meestal zien ze niets.

De grootste dingen kunnen de kleinste gevolgen hebben en mensen zijn sowieso al ziende blind. Dus moet je inzoomen en uitvergroten en uiteindelijk is het dat waar ik goed in ben. ‘Overdrijf niet zo,’ zei mijn moeder keer op keer wanneer ik als kind iets vertelde. Ze keek me daarbij aan alsof ze me in al haar goedheid nog ontzag. Het echte woord voor wat ik deed was immers ‘liegen’. Dat wist iedereen en ik loog ze allemaal

de dieperik in.

Elke week belde ik naar de kinderrechtentelefoon om te klagen over mijn pedofiele oom, mijn alcoholische moeder en mijn overleden zusje. Terwijl mijn stem stokte en de tranen over mijn wangen liepen, werd ik vervuld van de diepe, gelukzalige droefheid van een martelares.

Ik loog mezelf ook regelmatig de dieperik in. Dan deed ik bekentenissen aan mijn moeder over misdaden die ik nooit begaan had. Of toch? Ik wist het niet meer.

‘t Is een blote,’ zeggen ze bij ons over vrouwen die zichzelf te pas, maar meestal te onpas binnenstebuiten keren als een amoëbe en je ongevraagd omarmen met hun pijnlijke indiscreties. Vrouwen die aan iedereen de details van hun bevaling uitleggen: ‘Eens genaaid, altijd genaaid’, ‘t Is niet van de poes!’. Op een routineus ‘Hoe gaat ‘t?’ van een vage kennis steken ze meteen van wal: ‘Alles is weggehaald!’ kreten ze verrukt en dan wijzen ze vreemd genoeg niet naar hun hoofd maar wel degelijk naar hun onderbuik.

Wel, ik was als kind ‘een blote’. Bloter dan mij vind je ze niet gauw. Al op de eerste dag van mijn eerste schooljaar jubelde ik ongeremd: ‘Mijn pappa doet altijd zó bij mijn mamma!’ tegen mijn nieuwe juf, terwijl ik haar demonstratief in de billen kneep. Ik ontblootte bij voorkeur de geheimen van anderen en mijn ouders boden volop materiaal voor mijn vroegkinderlijk exhibitionisme.

Een van mijn vaders beste acts was het omgooien van de keukentafel terwijl we aan het eten waren. Hij pakte met beide handen het tafelblad vast en kantelde de tafel met borden, koppen, bestek, potten en pannen de grond op. Als dat gebeurde, spurtte ik snel naar buiten om de kinderen uit de buurt te mobiliseren. Langs onze achtertuin kon je tot bij het keukenraam komen en de keuken binnenguren: scherven

van servies met plakkerige confituur, melk en suiker en met een beetje geluk mijn ouders die nog vol gas aan het geven waren.

Alle kinderen mochten zich aan het spektakel vergasten, maar eerst moesten ze betalen.

Het zou me later nog genoeg kosten; al die uren bij de psychiater.

Alleen Eva, mijn beste vriendin, mocht gratis. Haar vader reed geregeld met zijn zatte botten in zijn stationwagen door de wijk. Als Eva het vroeg, liet hij ons meerijden. We legden ons op onze rug in de grote koffer en terwijl de wagen wild over de weg slingerde, rolden wij van links naar rechts, op en onder elkaar en we gilden het uit van angstig plezier.

Dus, rekende ik, de ene dienst is de andere waard.

Eva's vader vormde trouwens dikwijls de aanleiding voor mijn ouders' ruzies. Hij was een collega van mijn vader.

'Een vriend,' zei mijn moeder.

'Een collega,' hield mijn vader vol.

Eva's vader nam het niet zo nauw met de echtelijke trouw.

'En gij zijt niet veel beter,' zei mijn moeder.

Mijn ganse jeugd hing de verdenking van ontrouw boven mijn vaders hoofd. Ik hoop in godsnaam dat hij ook echt een paar vrouwen heeft versierd, want hij heeft er in elk geval voldoende voor geboet. Ons huis zoemde trouwens altijd van de verdenskingen. Iedereen verdacht iedereen. Mijn moeder in de eerste plaats mijn vader natuurlijk. Daar had ze een fulltime job aan. Er ging geen dag voorbij of een nieuwe beschuldiging daagde aan de horizon.

Mijn vader verdacht mijn zus. Hij lag op de loer bij de schoolpoort om te zien of ze niet spijbelde en af en toe deed hij een wilde gok in de hoop van haar gezicht een bekentenis af te lezen: 'Je rookt! Je drinkt!' Maar mijn zus was de onschuldzelve en ik kon het weten, want ik las haar dagboeken.

En mijn zus verdacht mij. Van het stelen van muziekcassettes, van snoepen in bed en van het lezen van haar dagboeken natuurlijk. Ken je die cartoon van de man die thuiskomt en zijn vrouw afblaft die haar zoon slaat die de hond schopt? Zo ging het er bij ons thuis aan toe. Alleen stond mijn moeder boven aan de piramide en ik onderaan. Een hond kreeg ik niet.

Wie kon ik dan verdenken die al niet door anderen verdacht was?

Ik ken een jongetje van wie beide ouders bij de brandweer zijn. Het ventje doet niets liever dan met een rode emmer op zijn kop en een plantenspuit in de hand rondlopen om in alle hoeken van de kamer branden te blussen. Het is dus niet verwonderlijk dat ik mij als kind geroepen voelde om detective te worden, om zodoende ons familiebedrijf van verdenskingen en verdachtmakingen op professionele schaal verder te zetten.

Ik nam mijn roeping heel serieus. Samen met mijn beste vriendin Eva doorzocht ik voortdurend onze wijk op sporen van een misdaad. Er moest toch iets zijn: een diefstal, een moord, om het even, we deden niet moeilijk. Ze was zeker daar, de misdaad. We moesten alleen nog de bewijzen ontdekken. Altijd die bewijzen die ontbreken. De harde feiten die de volwassenen moeten overtuigen. Die harde, moeilijk te overtuigen volwassenen. Die ziende blinde mensen.

Elke dag vergaderden Eva en ik in de holle brem in onze tuin. De takken plooiden open als twee brede armen en vormden de poorten naar onze geheime schuilplaats. Van daaruit konden we iedereen bespioneren en fluisterend onze plannen bespreken in geheimtaal. In ons logboek noteerde ik nauwgezet wie er voorbij onze bremstruik kwam. Haarkleur, ogen, verdachte bewegingen, alles werd vastgelegd in de stellige overtuiging dat deze feiten ooit de sleutel zouden vormen

tot de opheldering van een misdaad.

Op een keer hadden we er een ontdekt. Een misdaad. We hadden een lijk ontdekt! Het was op een woensdag. Mijn grootouders waren op bezoek en zaten samen met mijn ouders aan de flantaart toen ik binnenstormde.

'Een geraamte, een echt geraamte! In de tuin van het kasteeltje!' Het kasteeltje was een oud, vrijstaand herenhuis aan de rand van de Gentse nieuwbouwwijk waar we woonden. Het werd omringd door een grote, woeste tuin vol dieren. Herten, fazanten en pauwen liepen er vrij rond als in een sprookjestuin.

Mijn grootvader ging mee kijken naar ons lijk. 'Dat is de schedel van een koe,' concludeerde hij doodgemoedereerd.

'Dat is toch ook een beetje verdacht, hè grootva?' probeerde ik nog, maar ik wist al dat ik het pleit verloren had. Een schedel van een koe. Daar kon ik thuis niet mee aankomen.

Ik was terug bij af.

'Fantaseer toch niet altijd zo,' zei mijn moeder die avond. En daarna: 'Dat heeft ze toch echt van u, met al uw leugens,' tegen mijn vader.

Ik was terug bij af.

Utrecht Overvecht

Irmgard van Iddekinge

Ze is bij station Utrecht Overvecht ingestapt en kauwt sindsdien onophoudelijk op de achterkant van haar Bicpen. Heel even stopt ze daar soms mee, maar dan hoor ik de klikjes waarmee ze de punt van de pen erin en eruit laat schieten. Ik kijk om mij heen iedereen lijkt rustig verder te lezen. Het is druk en alle vierzitjes in de dubbeldekker zijn bezet. Mijn knieën komen tegen die van haar.

Ze is een beetje mollig, heeft een spijkerbroek aan met wijd uitlopende pijpen en allerlei zakjes en lusjes aan de buitenkant. Daarboven draagt ze een trui met een koortje aan de onderkant maar ook twee aan haar kraag. Het onderste koortje heeft ze zo aangetrokken dat de onderkant van haar trui strak om haar dijen zit en de trui rondom haar buik iets opbolt. Als ze haar boek op het tafeltje legt, zucht ze. Ik kijk snel weer naar beneden en glijd met mijn vingers langs het rapport dat ik bestudeer met al zijn tabellen en getallen.

Hoe ze het voor elkaar krijgt weet ik niet, maar de mandarijnspeppers komen in mijn oog. Ook vallen er een paar op

mijn begroting. Mijn vinger leg ik er op, druk even op het papier en smeer het dan uit. Het vel rimpelt wat en mijn vinger laat een doorschijnend weggetje achter. Ze kijkt niet op of om als ik mijn vinger in de lucht steekt, hem dan tot achter in mijn mond breng en met een luide smak er weer uithaal. De man naast mij blijft in zijn krant lezen. De jongen naast haar blijft zijn nek naar voren schokken op de maat van de muziek die uit zijn mp3-speler komt.

De mandarijn is nu helemaal geschild. De schillen legt ze op haar boek. Heel secuur breekt ze de mandarijn in vier partjes. Weer spat er wat in mijn ogen en op de mouwen van mijn trui. Ik strijk met mijn ene arm over de andere en pluk wat pluisjes van mijn mouw. De pluisjes laat ik op haar spijkerbroek vallen. De man naast mij slaat een bladzijde van de krant om en grinnikt om iets dat hij leest. Zij blijft ieder velletje van de mandarijn plukken en veegt haar handen vervolgens aan haar broek af.

Ik druk mijzelf zo ver mogelijk naar achter in de rugleu-

ning, maar mijn knieën blijven die van haar raken. Weer spat er wat op mijn tui. Dan ga ik staan en veeg met grote gebaren mijn trui af. Niemand let op. Iedereen doet alsof hij leest, belt of muziek luistert. Toch sta ik hier heel duidelijk. Traag draai ik mijn hoofd om als ik iemand door zijn mobieltje hoor zeggen: 'Hoe gaat 'ie? Waar ben je dan? Met mij ook hoor. Ja relaxed.'

Met een plof ga ik weer zitten.

Nog maar één bladzijde van mijn begrotingsverslag verder voel ik de eerste spetters alweer in mijn oog. Ik kijk omhoog, maar zij leest. Ik kuch. Nog steeds geen reactie. Mijn schoen komt tegen haar scheenbeen aan als ik mijn rechterbeen over mijn linker sla.

'Au', is alles wat zij zonder op te kijken zegt.

Met een klap zet ik mijn voeten weer naast elkaar. Mijn rug strek ik tegen de leuning. De knokkels die ik om de zitting klem, verbleken. Dan verrijs ik. Kolossaal. Pak mijn trui boven bij mijn kraag beet en schud hem uit. Met haar pen streept ze iets aan in het boek dat ze leest. Dat hoor je met potlood te doen. De man naast mij leest gewoon verder. De jongen naast haar schokt nu ook met zijn schouders op de muziek mee. Ik voel het achter mijn oogkassen bonken, ik slik en ga weer zitten.

De nieuwste cd van Eminem kan ik in mijn voorvakje zo pakken. Mijn discman zit in het middenvak. Ik doe de cd erin, zet de koptelefoon op en draai het volume op tien. Het hoesje laat ik, van mij uit gezien op z'n kop op het tafeltje liggen. Ze leest de titel niet, ze blijft verdiept in haar eigen boek.

Waar zou ze helemaal heen moeten? Wanneer zou ze uitstappen? Ik haal de koptelefoon van mijn oren. Gebonk en gedreun als vanuit een blikje vult de ruimte. Opeens kijkt de man naast mij opzij. Hij zucht, plukt aan zijn snor, haalt zijn neus eens flink op en kijkt nog eens naar mij. Het meisje kijkt

van haar boek op en de jongen naast haar grijnst naar mij. Hij zou een beugel moeten hebben. Zijn voortanden groeien over elkaar.

Ik vind zelf dat het best argeloos klinkt als ik zeg: 'Wat is de volgende halte ook alweer?' De man leest weer verder in zijn krant. Het meisje streept weer iets aan in haar boek en de jongen staart met wijd opengesperde ogen naar het plafond terwijl zijn hoofd meewiegt.

Ik schraap mijn keel, kuch en zeg nu iets luider: 'Waar gaat deze trein ook alweer naar toe?' De wind hoor ik door de airco blazen. Hard en snel draai ik de ribbeltjes op het rondje waarmee je de airco aan en uit kan zetten, van boven naar beneden. Het maakt een schurend en piepend geluid.

Bij het volgende station stapt ze nog niet uit. Als ze naar voren buigt om weer iets in haar boek aan te strepen en het zonlicht precies op een haar schijnt die vanuit de kruin op haar voorhoofd doelloos de ruimte in wappert, sta ik op en ruk hem eraf. Als ik het trappetje afloop hoor ik de klapdeur nog steeds achter mij bewegen.

Baard

zijn baard
spelden, kussen

schuurt

op
en neer

de wangen van haar dijen
brandend

zoals zijn wangen
branden

bij haar
van pijn

bij hem
van geilheid

en zo is zelfs seks
een sombere aangelegenheid

als je erbij stilstaat

Robbie Vogelesang

2007. 4. 16 北浦朱口

Dat is de natuur

ik zag een eend
die zijwaarts zwom

in het park achter ons huis
hij miste één poot
was kleiner dan alle andere eenden in het park

‘dat is de natuur’ zeiden de vissers tegen mij
‘hij gaat vanzelf dood’

ik kocht een brood
joeg de andere eenden weg
en voerde de eend met één poot

‘je grijpt in, je moet de natuur haar gang laten gaan’
riepen de vissers

‘ik ben de natuur’ zei ik en ik bleef
de eend voeren

soms zat hij onder de brug
soms zat hij in de bosjes naast de parkeerplaats

na verloop van tijd
was de eend
groter dan de andere eenden in het park

hij keerde terug naar zijn familie
en werd geaccepteerd als leider

ze volgden hem overal
onder de brug
in de bosjes naast de parkeerplaats

ik zag sommige van hen
een poging doen
zijwaarts te zwemmen

met één poot
op de rug

Robbie Vogelesang

Hoe ik licht geef

Ik verzet de boom
zuig de wei
zeem het uitzicht.
Al mijn lampen staan aan.

De horizon tegenover is dicht.
Achter al die gordijnen
moet Iemand mij zien sloven,
mijn boedel keuren.

Iemand die raadt wat er
nog ongebruikt in de dozen zit.
Iemand die alvast tekent
waar alles een plek krijgt.

Al die goden in hun eigen hemel.
Ze weten het allemaal anders en laten niets zien.
Ze wijzen prevelend langs hun regels mee
terwijl ze mij volgen.

Ik poets, zet de deuren open,
steeds meer thuis in mijn einder.
Ik begiet het gewas, wrijf de blaadjes op
tot ze de ruimte weerspiegelen.

Marijke Arriëtta

Tussen wipkip en scheerlijn (een wandeling door hiaten)

In de keuken is geen kampvuur,
waaromheen zaklantaarns tienerogen
verkennen. Melksnorren zijn verborgen
onder lipgloss van vriendinnen
van één dans.

Aan het aanrecht smaakt jus d'orange
naar mislukte complimenten. Alsof een clown
van schoenenwinkel naar restaurant
rent, terwijl een maagd
raven wit verft.

Of genot opduikt?

Olaf van Muijden

南雨和
2009.5.9

De sores van een binnenvetter

Op mijn pik staat een ruïne,
waar een marskramer woont.
De lolbroek zingt liedjes
uit zijn jeugd, laat zijn haar
groeien en koopt kleding
bij kringloopwinkels.

Op mijn schouders ligt een moeras,
waar een mannequin baadt.
Het mokkel sjanst met spiegels,
danst de tango en draagt
stroperig parfum om jongens
op te geilen.

Olaf van Muijden

—

De garage wemelt van de hangwormen
De living is een plas, de keuken is kapot
De slaapkamer op slot
Waartoe mijn onnozele vriend dient dit huis dat poëzie heet?
Het is het sonoor lawaai van een lawine sneeuwschildpadden
Die vibreren wanneer iets rijmt
Zijn zinloosheid verleent het zijn onontkoombare diepernstige zin
God in een luchtbel gespijkerd
Een hoed drijft als een dode vis en heet dan liefde
In dit huis spreekt men zuiver
In dit huis zijn geen deuren

Steven Crauwels

Gewoonten

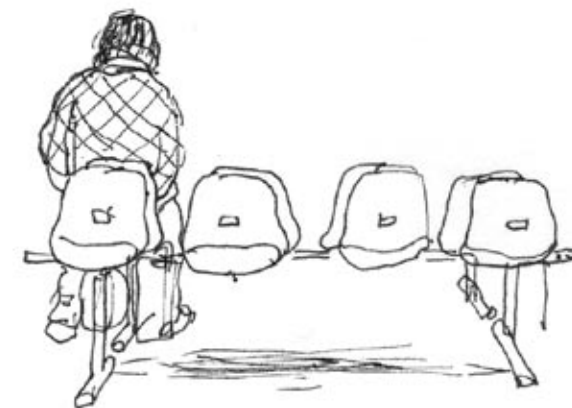
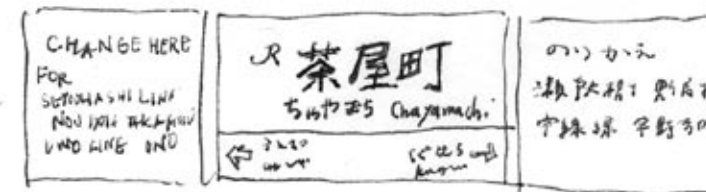
oude dames maken nescafé
spelden dezelfde zinnen vast
klein gebleven rituelen

schuren likdoorns glad
ketsen als keien, spugen vuur
op de vaste stoel voor buitenkijk

om de beurt om de sleur
wie zijn plaats verliest is af

dat doen zusters die zo wonen
in een huis waar tijd verdrijft

Willemien Mensinga

2007. 1. 3 茶屋町

1.41

AVAJ

LITERAIR TIJDSCHRIFT